

ભરતખંડના પ્રાચીન મુમલમાનીરા
જય કર્તાઓનો દુક હેવાલ*

મુખીરીઅર. મોયા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓને સાર
બતાવનાર.

.નગીનંદાન શામલદાસ દેસાઈ

આશીરવટ માસ્તર

પ્રયાગી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

. ગણેશતરામ વજીરામ મેહતા

આશીરવટ માસ્તર

બરવાલા તાલુકે ધંધુદા

અનંદાવાદ

“ સત્ય પ્રકાશ ” પ્રેસમાં છાપ્યો.

સવત ૧૯૪૩ સને ૧૮૮૬

કિમ્બ ૩ આના.

હિંદુસ્તાનમાં મુસલમાની શાજય થતા અગાઉ દેશની રથીતી.

પ્રાચીન સમયમાં હિંદુઓ ઘણા સુધરેલા હતા તેઓ કાયદાને અનુસરી વર્તતા હતા તેઓની રીત ભાત સારી, હતી એટલુંજ નહીં પણ તેઓ પૈસે ટકે ભરપૂર હતા મૂલકનો બંદોબસ્ત રાખવા સાર રાજ્ય તરફથી વહીવટ દારો ઠરાવેલા હતા તેમા મોટા વહીવટ દારોના તાબામાં હજાર હજાર ગામ હતા, તેથી ઉતરતાં તેમના હાથ નિ એના તાબામા સો સો ગામ, અને તેથી ઉતરતાના તાબા માં દસ દસ ગામ હતાં. તેઓ રાજ્યને સાર એકુતો પાસે થી વજે લેતા, વેપારીઓ પાસેથી માલ ઉપર જકાત લે તા, અને વરાવાયા પાસે મહીનામાં એક દહાડો વેઠ કરાવતા. પ્રજાનો ઇનસાફ રાજ્ય પોતે કરતા. ખુન કરનાર ને સુળીએ ચઢાવતા. ચોરનાં કાંડાં કાપતા અને હલકો ગુ ન્હો કરનારને ફાંડની શીક્ષા કરતા. ધરડા માણસ અને વી દાનને માન આપતા, તે ધર્મની બાબતમાં બ્રાહ્મણના મ તને અનુસરી ચાલતા હતા. મનુષ્યે કાયદા બાંધ્યા હતા કા ણીદાસ અને ભવભૂતી જેવા મહાન કવીઓએ સંસ્કૃત ના ટકો બનાવ્યાં હતાં. તેઓ કદી અસત્ય બોલતા નહીં અર સ પરસ કબુલો કરી સરકારમા જતા નહીં. અને પોતાનું બોલેલું વચન તેઓ પાળતા હતા. બારણે તાણુ વાસવાની કે લેખ પત્ર કરવાની જરૂર પડતી નહીં અને પારકો મા લ છીનાવી લેવાની કોઈની દાનત નહોતી. લશ્મમાં વર વા બા કે ફંચા વાળા એક બીજા પાસેથી પૈસાની આપલે

રતા નહીં, તેમજ દેવું કરી જમણુ વારકે વરબોડામાં પેં
સો હડાવતા નહીં. આં કંજવણી ચાલુ હતી. અને આંઓ
ને ફરવા હરવાની છુટ મળતી. શાકમતી બંધવેપાર અને
દેશ સુધારા ને અટકાવ કરનારો ધારો હાલની પેઠેજ હતો
તથા વારશામાં સરખે બાજે મીલકત વહેંચી લેવાનો ધારો
પણ હાલનીજ પેઠે હતો એ અધરીત હતું કેમકે એમ
કરવાથી મીલકતના બધા હીસ્સા પડેછે તેથી તેમના વંશ
ને આગળ જતાં ગરીબ અવસ્થાએ આવવું પડેછે તેઓ
વાર તહેવારે સોના રૂપાનાં વાસણનો બિપયોગ કરતા, મૂ
લ્યવાન સણગાર સજતા, અને રાજ્ય દરબારમાં હાથીઓને
પણ સોનેરી સામાન સળવતા હતા તેમની દોલતથી પશ્ચિ
મ બધીના દેશના ભોકો ભોહ પામી ગયા હતા.

હિંદુસ્તાનમાં મુસલમાની રાજ્ય સ્થાપન થયું તે પહેલાંનો દુઃ સ્વપાત

સિકંદર-- હિંદુસ્તાનની દોલતની વાતો સાંભળી મુનાન દેશ
નો સિકંદર બાદશાહ ૬૦ સ. પૂ. ૩૨૭ માં સિંધુનદીઓ
જાંગી હિંદુસ્તાન જતી લેવાને આવ્યો. પૌરસ નામે રાજા
તેની સામે થયો તેને હરાવી જય મેળવ્યો એટલામાં તેના
રાજ્ય ઉપર કાંઈએ હુમલો કર્યાની તેને ખબર મળવાથી
તેને એકદમ ત્યાં જવાની જરૂર પડી.

ચંદ્રગુપ્ત--મગધ અથવા બહારપ્રાંતમાં આ રાજા રાજ્ય કર
તો હતો એના દિકરાના દિકરા અશોકે બૌદ્ધ ધર્મ પાળી તે
ધર્મને બધો આશ્રય આપી ફેલાવો કીધો હતો.

વિક્રમ-- માળવા પ્રાંતમાં આ રાજા રાજ્ય કરતો

હતો તે ધણો બળવાન હતો તેણે સક બોકોને જીત્યા તે વખતથી બોકો તેના માનની ખાતર તેજ વર્ષથી સક એટલે સંવત ગણવાલાગ્યા એટલુંજ નહીં પણ તેને અજીત એટલે કોઈનો ગાંજ્યોન જાય એવું આખર તું નામ આપ્યું. તે વખતથી તે (વિક્રમાજીત) વિક્રમાજીત કહેવાયો છે તેના વંશમાં પછીથી બોજ રાજ થયો હતો જેણે વિધાને જીતેજન આપ્યું હતું ત્યાર પછી માળવાનું રાજ્ય મુસલમાન આદશાહ અસ્તમસે ઇ. સ. ૧૨૩૧ માં જીતી લીધું હતું.

આવડા રાજા-- ' ભાવ નગરની પાસે વલ્લભીપુર માં રજ પુત રાજાએએ કેટલોક વખત રાજ્ય કર્યો પછી પંચાસર માં જયશીખર નામના આવડા રજપૂતે રાજ્ય સ્થાપ્યું તે ના કુંવર વનરાજે ઇ. સ. ૭૪૬ માં અણહીલપુર પાટણ વ સાબ્યું આવડા વંશનો છેલ્લો રાજા સામત સિંગજી થયો તે ને પેટ કાંઈ સંતાન નહોતું તેથી આવડા રાજાની એના મરણ પછી સમાપ્ત થઈ. સામતસિંગજીની એન શોળાંડી વંશના રાજા વેરે પરણાવી હતી તેને મુળરાજ નામે કુંવર થયો હતો તે વારસ થઈ ગાદી ઉપર બેઠો,

હિંદુસ્તાનમાં મુસલમાનોની સ્વાસી. આ ને તેમના રાજ્યની સ્થાપના

હિંદુસ્તાનની પશ્ચિમ દિશાએથી અરબસ્તાનના મુસલમાનો એકદમ હિંદુસ્તાન જીપર ચઢી આવ્યા અલોરના રજ તપૂરાજી ઉપર હુમલો કર્યો એને સિંધ જીતી લીધું મુસલમાન સરદાર મહમદ કાસમ હતો તેણે કરાંચી બંદરનાબેક થું નેતાના રજપૂત રાજાને મારી નાંખ્યો તેની રાણી નજ

૨ કદે (આઠણાઆદ) જતી રહી ત્યાં જઈ તેણે બાહાદુરીથી
 લઢાઈ ચલાવી રજપૂતોએ પોતાનાં ઝરાં છોકરાંને ચિતા ખ
 ડકી બાળી મૂક્યાં ને પછી મુસલમાનો ઉપર તૂટી પડ્યા
 તેમાં દરેકનો જીવ ગયો. મહમદ કાસમ ત્યાંથી મુસલમાન ગ
 યો ને સિંધ દેશ પૂરે પૂરો જતી લીધે પશ્ચુ તેટલામાં તેના
 ધણીની કાસમ ઉપર ઈતરાજ થઈ તેનું કારણ એહવું કે
 તેના રાજ દાહુની બે છોકરીઓને ખલીફ ને ત્યાં મોકલી
 હતી દમાસ્કસ આવ્યા પછી એક છોકરીએ કાસમના બપ
 ર આળ મૂક્યું તેથી ખલીફ એવો હુકમ કર્યો કે તેનું મા
 થુ ચામડામાં શીવીને મોકલી દેવું તે પ્રમાણે કાઢીએ તેને
 મારી નાંખી તેનું માથું ગંધાતા ચામડામાં શીવી તેના ધ
 ણીને મોકલ્યું આ પ્રમાણે કાશમનું અકાળ મૃત્યું થવાથી મુસલમા
 નની સત્તા ધરી અને સુમેરા જતના રજપૂતોએ તેમને કાઢી
 મુકી મુલક કબજે કર્યો ત્યાર પછી કેટલેક વખતે શામાની
 કુળના રાજા થયા શામાની વંશનો પાંચમો રાજા અબ્દુલ્લ
 મલેક હતો તેની પાસે અલમગીન નામનો તુર્કી ગુલામ
 હતો તેને ખુરાસા ન પ્રાંતના સુબ્બાની જગો મળી હતી ઇ
 સ ૯૬૧ માં અબ્દુલ મલેકના મુવા પછી અલમગીન
 ઉપર કાંઈક વહેમ અબ્બો તેથી તે યોડાં માણસ લેઈને ના
 ઠો અને શુભે માન પર્વતમાં ગીજની શહેર છે ત્યાં જઈ
 સ્વ તંત્ર રાજ્ય સ્થાપ્યું ઇ ૯૬૨

ગીજનો વંશ

ઈ ૯૬૨ થી ઇ ૯૯૯ સુધી ૨૨૪ વર્ષ.

અલમગીન ઇ ૯૬૨ થી ઇ ૯૯૯ સુધી ૩૭ વર્ષ
 તે પોતાના રાજાના મુવા પછી કેટલુંક લશ્કર લેઈ

સેમાન પર્વતમાં ગીજની શહેર છે ત્યાં ગમે તે ઈં સં
 હરમાં સ્વતંત્ર રાજ્ય સ્થાપ્યું તેણે કોઈ શાહુકાર પાસે
 થી તેના સખકતગીન નામના કોઈ ગુલામને વેચાતો લી
 ધો ને તેની હોશીઆરી જોઈને તેણે પોતાની દીકરી
 પરણાવી તેના મુલા પછી સખકતગીન ગાદી ઉપર બેઠો

સખકતગીન

ઈં સં ૯૭૭થી તે ઈં સં ૯૯૭ સુધી ૨૦ વર્ષ
 તે ઘણો દયાળુ અને હુશિઆર રાજા હતો તેણે સિંધુ ન
 દી ઉપર સનારા લોકો સામે ધણીક સ્વારીઓ કરી કંદ
 હાર જીત્યા પછી પંજાબના રાજા જયપાળ ઉપર ચઢાઈ કર
 વાનું નક્કી કર્યું અને ઈં સં ૯૭૭ માં કેટલાક કિલ્લા લઈ
 લીધા આથી જયપાળને ગુસ્સો ચઢ્યો ને મોટું લશકર એ
 કહું કરી સિંધુ નદીની પશ્ચિમે લાંબા ધાટ આગળ સખ
 કતગીન સામે લડવા આવ્યો લડાઈ થતાં પહેલાં વા વંટાળ
 થવાથી વહેમી હિંદુ લોકો એટલા ડરી ગયા કે આખરે જ
 યપાળને સલાહનું કહેણ મોકલવાની જરૂર પડી અને પં
 હાથી તથા નાંણાની મોટી રકમ આપવાનું કમ્બલ કર્યું ત્યારે
 સખકતગીને તેને જવા દીધો પણ રાજધાનીમાં આવ્યા
 પછી તેણે એ શરત પાળી નહીં એથી સખકતગીન ધુસ્સે
 થયો ને લસકર લેઈ પાછો લાંબધાર આ ગળ આવ્યો જ
 યપાળની કુમકે દીલ્લી, અજમેર, કલિંજર અને કનોજ
 ના રાજાઓ આવ્યા હતા લડાઈમાં હિંદુઓની હાર થઈ
 અને તેમની છાવણીમાંથી તમામ પૈસો લુટી લઈને ઠેઠ
 શિંધુ નદી સુધીનો તમામ મુલક જીતી લીધો તેણે પોતા
 ના રાજ્યમાં વધારો કર્યો ત્યાર પછી તે મરણ પામ્યો

મરતાં મરતાં તેણે પોતાના છોકરા ઇસ્માએ બને ગાદી
આપી પણ મહમદ સામે થયો જીજની આગળ બહાદ
યષ તેમાં ઇસ્માએજ હાર્યો ને મહમદે પણ રાજ્ય કબજે
કરી પોતે ગાદી ઉપર બેઠો.

મહમદ

ઈ. સ. ૯૯૭થી તે ઈ. સ. ૧૦૩૦ સુધી ૩૩ વર્ષ
એ ઈ. સ. ૯૯૭માં જનમ્યો હતો અને પોતાની ત્રસ
વર્ષની ઉંમરે તેણે ગાદી મેળવી પોતાના આપની શાથે લ
હાર્દઓમાં જઈ તેણે ધણોજ અનુભવ મેળવ્યો હતો મુ
સલમાની પંથ ફેલાવવાની તેને ધણી ખાત હતી તે મજ
પોતાનો દેશ ગરીબ સ્થિતિમાં હતો તેને સારી સ્થિતિમાં
લાવવા તેણે મન પર લીધું હિંદુસ્તાનમાં પઈસો અને વ
સ્તી ધણી હતી તેથી તે દેશ જીતવાનું તેને મન થયું તેણે
હિંદુસ્તાન ઉપર ૧૭ સ્વારીઓ કરી તેમાં ૧૨ પ્રખ્યાત
છે પહેલી સ્વારી ઇ. સ. ૧૦૦૧માં જયપાળ ઉપર કરી પે
શાવર આગળ બહાદ યષ તેમાં જયપાળ હાર્યો જયપાળે
ખંડણી આપવી કબુલ કરી પણ મહમદે તેનું અપમા
ન કર્યું તે તેનાથી શેરેવાયું નહી તેથી પોતાના છોકરા અ
નંગપાળને રાજ સોંપી પોતે ચિતા સળગાવી બળી મુઓ
બીજી સ્વારી ઇ. સ. ૧૦૦૪ માં બાટીઆના રાજા વિ
જય પાળ ઉપર કરી તેને હરાવ્યો.
ત્રીજી સ્વારી ઇ. સ. ૧૦૦૫ માં મુલતાન ઉપર કરી પે
શાવર આગળ ત્યાંના રાજા અનંગ પાળ ને હરાવ્યો.
ચોથી સ્વારી ઇ. સ. ૧૦૦૮-૯ માં અનંગપાળ ઉપર
કરી અનંગપાળે બધા રજપૂત રાજાઓને એકઠાં કર્યા હ

તા ને મકકર ભોકોને મદદે મોલાબા હતા અટક આગળ
જાઈ યહ તેમાં અનંગપાળ હાથે ત્યાંથી મહમદનગર કો
ટ ગયો ત્યાંનું દેહર ભૂટી અથાગ પૈસો ભેષ ગયો

પાંચમી સ્વારી-- ૪૦ સં ૧૦૧૦ માં મુલતાન ઉપર કરી
મુલતાન જીતી લીધું અને બાહોરના રાજા અનંગપાળ સા
થે સલાહ કરી

છઠ્ઠી સ્વારી-- ૪૦ સં ૧૦૧૧ માં સ્થાનેશ્વર ઉપર કરી
ત્યાંનું દેર ભૂટી લીધું

સપ્તમી અને આઠમી સ્વારી-- ૪૦સં ૧૦૧૪ માં કાસ્મી
ર ઉપર તેણે કાસ્મીરમાં પેસવા યત્ન કર્યો તેમાં તેની હાર થઈ
નવમી સ્વારી ૪૦ સં ૧૦૧૭-૧૮ માં તેણે કનોજ ઉપર
કરી કનોજનો રાજા તેને શરણે ગયો તેથી તેની સાથે દો
સ્તી બાંધી ત્યાંથી તે મથુરાં ગયો ત્યાં તેણે હુદ મલાવી
દેવળો વટાવ્યાં ને મુર્તિઓ ખંડીત કરી.

દશમી સ્વારી -- ૪૦ સં ૧૦૨૨ માં કલિંજરના રાજા ઉ
પર તેણે મહમદના દોસ્ત કનોજના રાજાને મારી નાંખ્યો
હતો તેથી તેના ઉપર સ્વારી કરી તેમાં હિંદુઓની હાર થઈ.

અગ્યારમી સ્વારી -- ૪૦ સં ૧૦૨૩ માં તેણે પંજાબ ઉ
પર કરી અને પંજાબમાં પોતાનો કાયમ અમલ બેસાડ્યો

બારમી સ્વારી— સોરઠી સોમનાથ ઉપર ૪૦ સં ૧૦૨૪
માં કરી તેણે સોમનાથનું દેહર ભૂટ્યું મુર્તિના કડકા કરી
તેમાંનું બધું સોનું ભેઈ ગયો દેશનો બચાવ કરવાને હિંદુ
સ્તાનના દરેક ભાગ માંથી રજપૂત રાજા એકઠાથયા હતા
પ્રથમ તેમાં તેમની હાર થઈ હતી તે પૈસાનો બહુ ભોળી

હતો તેણે પૈસાની ખાતર ધણા હિંદુઓને પોતાને દેશ ભે
ઈ જઈ ગુલામ ગીરીમાં વેચ્યા તે ધણો કંજુસ હતો તો
પશુકર્મમાં વિધ્યાને ઊતેજન આપતો ગીજનીમાં તેણે મો
ટી પાઠશાળા સ્થાપી હતી તથા ફર દુશી કવીની પાસે છ
રાનની ઇતિહાસ રૂપ કવિતા રચાવી ને તેના ખર્ચને શાફ
પુષ્કળ પૈસા વાપર્યા તેનો ન્યાય ડગે નહીં એવો હતો હિ
દુસ્તાન ઊપર સ્વારી કરી તે દેશનું રાજ્ય કરવું એવી તે
ની મતઝમ નોહોતી પણ મુર્તિઓ તોડી લૂંટમાં પૈસો એ
કઠો કરવો એ તેનો ખાશ વિચાર હતો તે કઠોર મનનો
હતો ને માણુસ જતને દુખ દેવામાં તે ખોટું ધારતો ન
હી તે ઇ. સ. ૧૦૩૦માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો
કુવર મહમદ ગાદીએ બેઠો.

મહમદ

ઇ. સ. ૧૦૩૦થી તે ઇ. સ. ૧૦૩૦ શુબી ૫ માસ
સુલતાન મહમદને બે કુવર હતા પહેલો મહમદ ને બી
જો મસાઉદ, ગાદી પર મહમદને બેસાડવાનું નક્કી કર્યું
તું પરંતુ એ બે ભાઈઓ વચ્ચે સંપ નહોતો સુલતાન મ
હમદ પોતાના દિકરા મહમદને પાસે રાખતો ને મસાઉદને
ઈસ્પહાન સોંપ્યું હતું, મસાઉદને પોતાના ભાઇને લખી જ
ણાવ્યું કે જો મને ઇરાનનો મુલક આપે તો હું તને ગા
દીએ બેસવા દઉં પણ મહમદ કબુલ નહીં કરતાં લસ્કર
બેઠ તેની સામે લઢવા ગયો પણ લસ્કરમાં તકેદ થયું એ
ને તેના અધીકારીઓએ મહમદને કેદ કર્યો, તેહેરાન જઈ
મસાઉદને મળી ગયા મસાઉદે મહમદને ગાદીએથી ઉતારી

મૂકી આંધળો કયો નેપોતે ગીજનીનો રાજયયો.

મસાઉદ.

ઇ. સ. ૧૦૩૦ થી તે ઇ. સ. ૧૦૪૦ સુધી ૧૦ વર્ષ-
એ ગાદી પર બેઠો ત્યારપછી તરતજ શેલજ્યુક નામના
તાતાર લોકે તેને પંજવવા માંડ્યો પણ તેમણે તેમની સા-
થે સલાહ કરી ઇ. સ. ૧૦૩૬ માં તેણે હાંશીનો કાલ્લો
લેઇ લીધો અને લાહોરમાં આવી પોતાના છોકરા મોદુદને
ત્યાંનો સુબે જનાવ્યો ઇ. સ. ૧૦૪૦ માં શેલજ્યુક ભો-
કાએ તેને મોટી હાર ખવરાવી એટલામાં તેના ભત્રીજા
મહમદે તેને મારી નાંખ્યો તે મોટો લડવૈયો હતો તેણે મો-
ટી પાટશાળા સ્થાપી હતી અને વીદ્વાનને આશરો આપ્યો
હતો તેની પછી તેનો દીકરો મોદુદ ગાદી ઉપર બેઠો.

મોદુદ.

ઇ. સ. ૧૦૪૦ થી તે ઇ. સ. ૧૦૪૯ સુધી ૯ વર્ષ.
મસાઉદે પોતાના દીકરા મોદુદને બદખનો સુબે જનાવ્યો
હતો તેના મૃત્યુ પછી મોદુદ ગીજની ગયો તેલોકો એ તેને
રાજ્ય ઠરાવ્યો દિલ્લીના હિંદુ રાજ્યે પંજવ્ય પ્રાંત લેઇ લી-
ધો હતો તેનો બંદોબસ્ત કરવાને સાર મોદુદ જતો હ-
તો એટલામાં રસ્તામાં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો
છોકરો મસાઉદ ગાદી ઉપર બેઠો પણ તે વખત તેની ના-
ની ઉમર હોવાથી તેને તેના કાકા અબ્દુલહસને ગાદી ઉ-
પરથી જાઠાડી મુક્યો ને પોતે ગાદી ઉપર બેઠો.

અબ્દુલહસન.

૪૦ સં ૧૦૪૯ થી તે ૪૦ સં ૧૦૫૧ સુધી ૨ વર્ષ તેને ગાદી ઉપર બેઠો બે વર્ષ થયાં એટલામાં એનો કાકો અખદુલ રસીદે તેને ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી મુકીને પોતે ગાદી ઉપર બેઠો.

અખદુલ રસીદ.

ઈ૦ સં ૧૦૫૧ થી તે ૪૦ સં ૧૦૫૧ સુધી ૭ માસ એણે પંજાબ પ્રાંત જીતી લીધો. પણ તોમ્મલ નામના એક સરદારે બંધવો કરી તેને હરાવ્યો અને તેના વંશના કેટલાક માણસોને તેણે મારી નાખ્યા ને તે પણ ૪૦ દીવ સ પછી મરાયો તેની પછી સખતગીનના વંશમાનો ફરોખ્ખાદ નામનો શાહાજીનો ગાદી ઉપર બેઠો.

ફરોખખાદ.

૪૦ સં ૧૦૫૧ થી તે ૪૦ સં ૧૦૫૮ સુધી ૭ વર્ષ તેણે શેલ્જુક જાતના લોકો સાથે લડાઈ કરી તેમને હરાવ્યા ને તે ૪૦ સં ૧૦૫૮ માં મરણ પામ્યો એના પછી એનો બાઈ ઇબ્રાહીમ ગાદી ઉપર બેઠો.

ઈબ્રાહીમ.

૪૦ સં ૧૦૫૮ થી તે ૪૦ સં ૧૦૮૯ સુધી ૩૧ વર્ષ તેણે શેલ્જુક લોકો સાથે લડાઈ બંધ કરી સદ્લાહ કરી તે બોળો હતો તેણે પોતાનો બધો વખત કુરાન અને ખીજાં પુસ્તકોનો તરજુમો કરવામાં ગાળ્યો તેને ૪૦ છોકરા અને ૩૬ છોકરીઓ હતી તેના મરણ પછી તેનાં બીજા દીકરા મસાઉદ બીજો ગાદી ઉપર બેઠો.

મસાહિદ બીજી.

ઈ. સ. ૧૦૮૯ થી તે ઇ. સ. ૧૧૧૪ સુધી ૨૫ વર્ષ તે મુરો અને ન્વાઈ હતો તેણે હિંદુસ્તાન ઉપર સ્વારી કરી નહીં તો પણ તેના સરદારો ગંગા નદી સુધી જઈ પહોંચ્યા હતા આ રાજના વખતમાં લાહોર ગીજનીના રાજ્યનું મુખ્ય શહેર થયું તે ઇ. સ. ૧૧૧૪ માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો કુવર અસલાન ગાદી ઉપર બેઠો.

૨. અસલાન

ઈ. સ. ૧૧૧૪ થી તે ઇ. સ. ૧૧૧૮ સુધી ૪ વર્ષ તેણે પોતાના બાઈએને કેદ કર્યા તે ઉપરથી શેલજ્યુક લોકના સુન્નતાન સંજરે પોતાના બાણેજ બહેરામની મદદ આવી લડાઈ કરી. અસલાનને હરાવ્યો બહેરામ અસલાનને બાઈ હતો તે કેદથી છૂટો હતો તેથી અસલાન પછી બહેરામને ગાદીએ બેસાડ્યો.

બહેરામ.

ઈ. સ. ૧૧૧૮ થી તે ઇ. સ. ૧૧૫૨ સુધી ૩૪ વર્ષ હિંદુસ્તાનમાં બંડ સમાવ્યા પછી કેટલોક વખત તેણે સદ્ગ્રાહ સંપત્તી રાજ્ય કર્યું પણ છેવટે તેણે પોતાના જમાઈ કુતબુદ્દીન મહમદ ગોરીને કાંઈ વાંકસર મારી નાંખ્યો તેથી ગોરપ્રાંતનો મુખ્ય તેનો બાઈ સૈફુદ્દીન તેનું વેર લેવા આવ્યો બહેરામ ગીજમાંથી નાઠો ને સૈફુદ્દીને ગીજની કબજા કર્યું બહેરામે પાછા આવી તે લેઈ લીધું ને સૈફુદ્દીનને મારી નાંખ્યો આ ખબર સાંભળતાં તેના બાઈ અલા-

ઉદ્દીને ગીજની ઉપર ચઢાઈ કરી ગીજની બાળી નાંખ્યું તે કારણથી અલ્લાઉદ્દીન જહાંસાહ કહેવાયો બેહરામ હિન્દુસ્તાન તરફ નાહો ને ઇ. સ. ૧૧૫૨ માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દિકરો ખુશરૂ ગાદી ઉપર બેઠો. *

ખુશરૂ.

ઇ. સ. ૧૧૫૨ થી તે ૧૧૫૯ સુધી ૭ વર્ષ.

તેણે રાજ કારબાર સારી રીતે ચલાવ્યો. ને ઇ. સ. ૧૧૫૯ માં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દીકરો ખુશરૂ મલેક ગાદી ઉપર બેઠો.

ખુશરૂ મલેક.

ઇ. સ. ૧૧૫૯ થી તે ઇ. સ. ૧૧૮૬ સુધી ૨૭ વર્ષ.

એ ગીજની વંશનો છેલ્લો બાદશાહ હતો તેના વખત-માં ગોરી બાદશાહ અલ્લાઉદ્દીને ત્રણવાર હુમલા કર્યા ને તેને તથા તેના કુટુંબને પકડીને કેદ કર્યા તે ઇ. સ. ૧૧૮૬ માં મરણ પામ્યો ને તેની સાથે તેના વંશની સમાપ્તિ થઈ.

ગોરીવંશ.

ઇ. સ. ૧૧૮૬ થી તે ઇ. સ. ૧૨૦૬ સુધી ૨૦ વર્ષ.

અલ્લાઉદ્દીન.

ઇ. સ. ૧૧૮૬ થી તે ઇ. સ. ૧૧૯૦ સુધી ૪ વર્ષ.

ગીજની વંશના છેલ્લા રાજા ખુશરૂ મલેક પાસેથી તેણે રાજ્ય છીનવી લીધું હતું તે સ્વભાવે ક્રોધી અને ધાતકી

હતો ગ્યાસુદ્દીનને શાહબુદ્દીન નામના પોતાના બે ભત્રીજા-
ઓને કેદમાં નાંખ્યા તેની પછી તેનો દીકરો રંગુદ્દીન ગા-
દી ઉપર બેઠો.

સૈયુદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૧૯૦ થી તે ઈ. સ. ૧૧૯૧ શુધી ૧ વર્ષ
તે ઉદાર સ્વભાવનો હતો તેણે અલાઉદ્દીનના કેદમાં નાં-
ખેલા પોતાના બે પીત્રાઈ ભાઈઓ ગ્યાસુદ્દીન અને શાહ-
બુદ્દીનને કેદમાંથી છૂટા કર્યા તાતાર લોકો સાથે તેને લઢાઈ
આવી હતી તેમાં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેના પીત્રા-
ઈ ભાઈ ગ્યાસુદ્દીન ગાદી ઉપર બેઠો.

ગ્યાસુદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૧૯૧ થી તે ઈ. સ. ૧૨૦૨ શુધી ૧૧ વર્ષ
ગ્યાસુદ્દીન અને શાહબુદ્દીન એ બે ભાઈ હતા તેમનામાં
સંપ સારો હતો રાજ્ય કારભાર ગ્યાસુદ્દીન કરતો હતો અ-
ને લઢાઈનું કામ શાહબુદ્દીન ચલાવતો હતો શાહબુદ્દીને ઈ.
સ. ૧૧૭૮ માં ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ કરી તે વખત ગુ-
જરાતમાં બોલોબીમદેવ રાજ્ય કરતો હતો લઢાઈ થઈ તે-
માં શાહબુદ્દીન હાર્યો ને તેનાં ધણાં માણસ માર્યા ગયાં.

દિલ્લીના રાજા અનંગપાળને કુંવર નહોતો તેને બે કું-
વરીઓ હતી તેમાં એક અજમેરના ચોલાણુ રાજા સોમે-
શ્વરને ને બીજી કનોજના રાઠોડ રાજાને પરણાવી હતી. અ-
નંગપાળે શોમેશ્વરના દિકરા પૃથુરાજને દત્તક લીધો તેથી ક-
નોજના રાઠોડ રાજાને ખોટું લાગ્યું તેથી પૃથુરાજ અને
તેના મસીયાઈ ભાઈ જયચંદ વચ્ચે વેર બધાયાં.

પૃથુરાજનો વિવાહ આખુના રાજની કુંવરી વેરે થયો હતો તે કન્યાને પરણવાનો ગુજરાતના રાજા બોળાભીમ દેવનો વિચાર હતો પણ શામેશ્વરે તે કન્યા આપી નહીં તેથી બોળાભીમદેવે શામેશ્વરને મારી નાંખેલો તેથી પૃથુરાજ અને બોળાભીમદેવને લઢાઇ ચાલતી હતી.

આવી રીતે માંદોમાંદો લઢાઇઓ થવાથી રજપુતો નખ-જા પડી ગયા એવો લાગ જોઇ શાહપુત્રીન ચઢી આવ્યો પણ પૃથુરાજે તેને હરાવ્યો ને શાહપુત્રીન જખમી થયો હતો રીને ઈ. સ. ૧૧૯૩ માં શાહપુત્રીને દિલ્લી ઉઠ્ઠી ચઢાઇ કરી યાનેશ્વર પાસે પાનીપતના મેદાનમાં પૃથુરાજને હરાવીને પકડ્યો ને મારી નાંખ્યો.

અજમેર જતી ત્યાંના લોકોને કતલ કર્યા ને કનોજ ને કાશી જતી લીધાં

એ રીતે હિંદુસ્તાનના દિલ્લીનાં તોમાર ભતના રજપૂત રાજાઓનું તથા અજમેરના ચોહાણ રાજાનું કનોજના રાઠોડ રાજાનું અને ગુજરાતના સોળાંકી રાજાનું એ ચારે રાજ્યો એક પછી એક જતી લીધાં ઈ. સ. ૧૨૦૨ ની સાલમાં ગ્યાસુદીન મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો બાપ શાહપુત્રીન ગાદી ઉપર બેઠો.

શાહપુત્રીન ન.

ઈ. સ. ૧૨૦૨ થી તે ઈ. સ. ૧૨૦૬ સુધી ૪ વર્ષ.

તેણે ખારી જમનાં બાદશાહ ઉપર ચઢાઇ કરીને તેમાં પોતે હાથો પંખા અને મુલતાન જતી ગઢી લોકો પાસે ખેંટાનો મુસલમાની ધર્મ પલાવ્યો પણ ગઢી લોકોએ બ

જાતો ઉઠાવી લાહોર જતી લીધું ને પંજાબ લૂટયું. તેમને
સામ કરવા પોતે જતો હતો સિંધુ નદીના કિનારા ઉપર
તેણે પોતાનો મુકામ રાખ્યો હતો એટલામાં ગફર જાતના
પાહાડી લોકોએ તેને જાણતો મારી નાંખ્યો ને તેનું મડદું
ગીજમાં દાટયું ઇ. સ. ૧૨૦૬ તેની પછી તેનો બચ્ચો
મહમદ ગાદી ઉપર બેઠો.

મહુમદ.

ઇ. સ. ૧૨૦૬ થી તે ઇ. સ. ૧૨૧૨ સુધી ૬ વર્ષ
તે નીમક હલાલ ન્યાયી તથા જિદાર હતો તેણે પોતાની
સ્વારીઓમાં પુસ્તક પૈસો એકઠો કર્યો તે તેના કાકાના જે
વો બાહાદુર હતો પણ ગાદીએ બેસતાંજ તેના રાજ્યના
વિભાગ પડી ગયા તેમાં દીલ્લીની ગાદી ઇ. સ. ૧૨૦૬
માં કુતબુદ્દીનને મળી.

ગુલામશંશ.

ઇ. સ. ૧૨૦૬ થી તે ઇ. સ. ૧૨૮૮ સુધી ૮૨ વર્ષ

કુતબુદ્દીન

ઇ. સ. ૧૨૦૬ થી તે ઇ. સ. ૧૨૧૦ સુધી ૪ વર્ષ
તે નિશા પુરના કોઇ અહસ્યનો ગુલામ હતો તે અહસ્યે
શાહાબુદ્દીન જોરીને પોતાના ગુલામ કુતબુદ્દીનને અરપણુ
કર્યો શાહાબુદ્દીનને કાંઈ પણ સંતાન નહોતું ને તેના બત્રી
જ મહમદનામાં રાજ્ય ચલાવવાની શક્તી નહોતી તેથી
તેની પછી કુતબુદ્દીન ગાદી ઉપર બેઠો તે જાતનો તુર્ક
ગુલામ હતો તે જિપરથી એની આસાદના રાજાઓનું ગુ

લામ રાગ્ન એવું નામ પડ્યું તે નીતીવાન અને સદ્ગુણી રા
ગ્ન હતો તેણે પોતાની હુશીયારી અને ડહાપણથી શાહાબુ
દીનને ખુશ કર્યો તેથી તે રાગ્નએ તેને હિંદુસ્તાનનો સુબો
કર્યો તેણે તે કારભાર ૨૦ વર્ષ સુધી કર્યો અને શાહાબુદી
નના મુલા પછી તે દીલ્લીનો શ્વતંત્ર રાગ્ન થયો તેણે એ
ક મીનારો અણાવવા માંડ્યો તેને કુતુબમીનારો કહેછે તે
તેના વખતમાં પુરો થયો નહીં ચાર વર્ષ રાજ્ય કરી તે
ઈ. સ. ૧૨૧૦માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દીકરો
આરામ ગાદી ઉપર બેઠો.

આરામ.

ઈ. સ. ૧૨૧૦ થી તે ઈ. સ. ૧૨૧૧ સુધી ૧ વર્ષ.
કુતબુદીન પછી તેનો દીકરો આરામ ગાદી ઉપર બેઠો એ
નામાં રાજ્ય અણાવવાની શક્તિ નહોતી તેથી એનો બનેલી
અલ્તમશ અને ગાદી ઉપરથી હકાડા મુકા પાતે ગાદી ઉ
પર બેઠો.

અલ્તમશ.

ઈ. સ. ૧૨૧૧ થી તે ઈ. સ. ૧૨૩૬ સુધી ૨૫ વર્ષ
આરામ પછી તેનો બનેલી અલ્તમશ ગાદી ઉપર બેઠો એ
પ્રથમ કુતબુદીનનો ગુલામ હતો પણ પાછળથી તેનો જમા
ઈ થયો હતો ઈ. સ. ૧૨૩૧ માં તેણે માળવા જીત્યું અ
ને બિજ્જનનું માહાકાલેશ્વરનું દેહેરું ખોદી નાંખ્યું કુતબુદીનના
વખતનો અણાવેલો કુતુબમીનારો તેણે પુરો કરીધો ઈ. સ.
૧૨૩૬ માં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દીકરો રકનુ
દીલ્લી ગાદીપર બેઠો.

રૂકનુદીન.

૪૦ સં ૧૨૩૬ થી તે ૪૦ સં ૧૨૩૬ સુધી ૭ માસ.
અસ્તમસ પછી તેનો દિકરો રૂકનુદીન ગાદી પર બેઠો તે-
નામાં રાજ્ય ચલાવવાની શક્તી નહોતી, અને બધો બખ-
ત મોજ સોખમાં ભોગવતો હતો તેથી તેની પાસેથી તેની
બેન રજીઆબેગમે રાજપાઠ શ્રુતી લીધું અને ખોતે ગા-
દીપર બેઠી ૪૦ સં ૧૨૩૬.

રજીઆબેગમ.

૪૦ સં ૧૨૩૬ થી તે ૪૦ સં ૧૨૩૯ સુધી. ૩ વર્ષ.
રૂકનુદીન પછી તેની બેન રજીઆબેગમ ગાદીપર બેઠી તે
બણેલી અને રાજ કાજ કરવામાં હુંશીઆર હતી તેણે કે-
હ મોડેશ્વારની સાથે દોસ્તી બાંધી તેને મોટી જગ્યા આ-
પી તે વાત તેના આગીરાને ગમી નહીં તેથી તેને બાંધીઆ
ને નાંખીને તેની ચોકીને માટે અલતુનીયા નામે અમીરને લાં
રાખ્યો પણ તેજ અમીરની સાથે તે લગ્ન કરી નાશી ગ-
ઈ પણ છેવટે પકડાયાં ને બંને જણ માર્યા ગયાં તેની પ-
છી તેનો ભાઈ મૈનુદીન ગાદીપર બેઠો ૪૦ સં ૧૨૩૯.

મૈનુદીન.

૪૦ સં ૧૨૩૯ થી ૪૦ સં ૧૨૪૧ સુધી ૨ વર્ષ.
રજીઆબેગમ પછી તેનો ભાઈ મૈનુદીન ગાદી પર બેઠો
એણે બે વર્ષ રાજ્ય કર્યું એટલામાં એના લશ્કરે અને કદ
કરી મારી નાંખ્યો તેની પછી તેનો ભત્રીજો અલાઉદ્દીન મ-
સાઉદ ગાદીપર બેઠો.

અદલાઈદીન મસાઉદ.

ઈ. સ. ૧૨૪૧ થી તે ઈ. સ. ૧૨૪૬ સુધી ૫ વર્ષ.
 શાહુદીન પછી તેનો ભત્રીજો ને રકુદીનનો કુંવર અદલા
 હીન મસાઉદ ગાદી પર બેઠો એણે પાંચ વર્ષ રાજ્ય કર્યું
 પછી એને પશુ એના લશ્કરે મારી નાંખ્યો ત્યાર પછીના
 શરદીન ગાદીપર બેઠો.

નાસરુદીન.

ઈ. સ. ૧૨૪૬ થી તે ઈ. સ. ૧૨૬૬ સુધી ૨૦ વર્ષ.
 અદલાહીન મસાઉદની પછી અલ્તમસના દીકરાનો દિકરો
 નાસરુદીન ગાદી પર બેઠો એ વિદ્વાન પણ કંબુશ હતો તે
 ની ચાલ ફરીથી હતી પોતે પુસ્તકો ઊતારીને તેની જે લ
 આમળી આરે તેમાંથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો અને
 પોતાનીજ સ્ત્રી પાસે રંધાવીને જમતો હતો અને પોતે
 રાજ કાજમાં મન ધાત્તો નહીં રાજ્યનું સંચાલન કામ પો
 તાના વજીર ગ્યાસુદીનને સોંપ્યું હતું તે વીસ વર્ષ રાજ્ય
 કરી ઈ. સ. ૧૨૬૬ માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો
 વજીર ગ્યાસુદીન ખુલખુલ ગાદીપર બેઠો.

ગ્યાસુદીનખુલખુલ.

ઈ. સ. ૧૨૬૬ થી તે ઈ. સ. ૧૨૮૬ સુધી ૨૦ વર્ષ.
 નાસરુદીન પછી તેનો વજીર ગ્યાસુદીન ખુલખુલ ગાદી પ
 ર બેઠો એણે ધરાવના મોગલ આદશાહની ફાજને બે વા
 ર હરાવીને જીતેલો મુઝક પાછો લેઈ લીધો હતો મેવાત
 એની સામે થયા માટે એણે ત્યાંના એક લાખ

માણસને ગરદન માર્યા બંગાળાનો સુખો તોમને તેની સા
મે થયો તેને મારી નાંખ્યો ને પોતાના દીકરા બકારાખાં
ને બંગાળાનો સુખો બનાવ્યો પણ બકારાખાં સાથે એને અણ
બનાવ હતો તેથી તે ૬૦ સં ૧૨૮૬ માં મરણ પામ્યો
ત્યારે તેની ગાદી બકારાખાંના દિકરા કૈકુબાદને આપી.

કૈકુબાદ.

૬૦ સં ૧૨૮૬ થી તે ૬૦ સં ૧૨૮૮ સુધી ૨ વર્ષ.
આસુદીન પુછી, તેના દિકરા બકારાખાંનો દિકરો કૈકુબાદ
ગાદી પર બેઠો તે વખતે તેની ઉંમર નાની હતી તેથી
રાજ્ય કારભાર તેનો વજીર નિજમુદ્દીન કરતો હતો તે વ
ખતે જ્યેલા મુગલો દિલ્લીમાં આવ્યા હતા તેમને મારી ન
ખાવ્યા તેથી બકારાખાં બંગાળેથી તેને શીખામણ દેવાસા
ર આવ્યો પણ તેના વજીર આગળ તેનું કાંઈ ચાલે તેમ
નથી એમ ધારી પાછો બંગાળે ગયો ત્યાર પછી કૈકુબાદ
નિજમુદ્દીનને જેર દેવડાવી મારી નાંખ્યો તેના મુવા પછી
કૈકુબાદના ધણા શત્રુ હતા યયા તેનામાં રાજ્ય ચલાવવા
ના હોશ નથી એમ ધારી ખીજી જાતના ભોક્ તેના રા
જ્ય પર ચઢી આવ્યા પછી કૈકુબાદ જોડે લડાઈ કરી તેને
માર્યો ને પોતાના સરદાર જલ્લાલુદ્દીનને ગાદી પર બેસાડ્યો
એ રીતે શુક્રામ વંશની સમાપ્તિ થઈ.

ખીલજીવંશ.

૬૦ સં ૧૨૮૮ થી તે ૬૦ સં ૧૩૨૧ સુધી ૩૩ વર્ષ.
જલાલુદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૨૮૮ થી તે ઈ. સ. ૧૨૯૫ સુધી ૭ વર્ષ.
 જલ્લાલુદ્દીન ગાદી પર બેઠો ત્યારે એની ઉંમર ૭૦ વર્ષની
 હતી તે દયાળુ હતો તો પણ એમ કહેવાય છે કે તેણે
 કેકુઆદના બે દિકરાનો શવ લેવરાવ્યો હતો વળી તેણે પારશ
 મણી સાર સિદીમૌલા નામના ફકીરને ખાંચો હતો તે
 વિદ્યાપર પ્રીતી રાખતો ગુન્હો કરનારને શિક્ષા કરતો નહી
 તેથી એના રાજ્યમાં ધણાજ અંડ થવા લાગ્યાં ગ્યાસુદ્દીન
 ના ભત્રીજા મસેક જ્યાજ્યુએ તેના સામ્રાજ્યલોકો છાદાવ્યો
 તેને જલ્લાલુદ્દીનના દાકરાએ તેને હરાવીને પકડ્યો
 પણ બાદશાહે તેને મારી નાંખવાની રજા આપી નહીં તે
 ઈ. સ. ૧૨૯૨ માં મુગલ લોકો તેના રાજ્ય પર ચડી
 આવ્યા તેમને હરાવ્યા તેના ભત્રીજા અલ્લાઉદ્દીનને તેણે
 કેરા ગામનો સુબો બનાવ્યો હતો અલ્લાઉદ્દીન દક્ષિ
 ણી જીતી પાછો આવતો હતો ત્યારે જલ્લાલુદ્દીન તેને મ
 ળવા ગયો તે વખતે તેણે જલ્લાલુદ્દીનને મારી નાંખ્યો ને
 પોતે ગાદી પર બેઠો.

અલ્લાઉદ્દીન

ઈ. સ. ૧૨૯૫ થી તે ઈ. સ. ૧૩૧૬ સુધી ૨૧ વર્ષ.
 જલ્લાલુદ્દીન પછી તેનો ભત્રીજો અલ્લાઉદ્દીન ગાદી પર બેઠો
 તે ધર્મધર્મી અભીમાની ને લડવૈઓ અને ખુની હતો તેથી
 હાલપણ અક્ષાબીદીઓ ખુની એ નામથી ઓળખાય છે.
 ૧ તેણે જલ્લાલુદ્દીનના દિકરાને મારી નાંખ્યા ને તેની રાણીઓ
 ને ઢંદી કરી.
 ૨ એનો ભત્રીજો સુલેમાન એને મારીને પોતે ગાદી પતી

યંબાની ઈચ્છા રાખતો તેને મારી નાંખ્યો.

૩ એના પર મુગસોએ સાત વાર હુમલા કર્યા પેહેલા બે પંખા ઉપર ઇ. સ. ૧૨૮૭-૮૮ માં કર્યા તેમાં અસ્લાઉદ્દીન હાર્યો પણ ત્રીજો હુમલો ઇ. સ. ૧૨૮૮ માં કર્યો તે વખતે તેના સરદાર જાફરખાંએ મુગલ સરદાર પુતલુધખાંને હરાવીને નસાડ્યો જાફરખાંની બાહાદુરી જોઈ અસ્લાઉદ્દીનને અદેખાઈ આવી તેથી તેને થોડાં માણસ આપી મુગલ સામે લડવા મોકલ્યો મુગસોએ તેને મારી નાંખ્યો.

૪ અસ્લાઉદ્દીન ગુજરાત જીતવાનો મનસુખો કરી પોતાના બાઈ અલીદખાંને તથા પોતાના વજીર નસરતખાંને લઈ આવી મોકલ્યા તે વખત ગુજરાતમાં વાઘેલા વંશનો છેલ્લો રાજા કરણ રાજ્ય કરતો હતો તે નાશી ગયો પછી તેની રાણીએ તે પકડીને લેઈ ગયો મૂખ્ય રાણી કમળા દેવીને અસ્લાઉદ્દીન પરણ્યો.

૫ ઇ. સ. ૧૨૮૭માં ખંભાત જીતી સીધું અને મલેક કાકુર નામના માણસને પકડી ગુલામ કર્યો.

૬ કરણરાજની રાણી કમળાદેવીને દિવાળી દેવી નામની કુંવરી હતી તે કરણરાજ સાથે હતી તેનું લગ્ન દેવગીરીના રાજા રામદેવના કુંવર સાથે થયું હતું અલીદખાંએ તે કુંવરીને કરણ પાસે માગી પણ તેણે નહીં આપતાં દેવગીરી મોકલી દીધી રસ્તામાં તેને પકડી પાડીને તે કુંવરીને લેઈ જઈ અસ્લાઉદ્દીનના પાટવી કુંવર વેરે તેને પરણાવી.

૭- દેવગીરીનો રાજા રામદેવ કમુલ કર્યો પ્રમાણે ચઢે ચઢી ખંડણી આપનો નહીં લેથી તેના મુલક ઉપર ચડાઈ કરવા

નભેક કાકુરને મોકલ્યો પણ દેવગીરીના રાજા નહીં હડલાં
બાદશાહ પાસે ગયો ને તાબેદારી કમુલ કરી બાદશાહે તેને
માન આપ્યું

૮- કાકુરે વરંગુળ ને કર્ણાટક તાબે કર્યું
૯ દેવગીરીના રાજા રામદેવના કુંવરને મારી નાંખી માહા
રાષ્ટ્ર ને કર્ણાટક જીતી લીધાં એટલામાં અલીપુરનાં ગુજરાત-
નામોકે મારી નાંખ્યો ને ચીતોરના રજપૂતોએ તથા રામ-
દેવના જમાઇ હરપાળે ઘણું ડેકાણેથી મુસલમાનોને કાઢી
મુકયા કાકુરે અક્ષાઉદ્દીનને જુદું સમજાવ્યાં ને તેની બેગમ
તથા તેના બે કુંવરોને બંધીયાં નાંખાયા તે સપરમ દ-
હાડે કાઢને બેગા થવા દેતો નહીં કાઢ અમીરને પરજુવા
દેતો નહીં તેમજ કાઢની પાસે પૈસા એકઠો થવા દેતો નહીં
તેથી લોકોની તેના પર અપિત્રી થઇ કાકુર ઉપર અલ્લા-
હની સંપૂર્ણ વિશ્વાસ રાખતો હતો તેજ કાકુરે તેને ઝેર
દેઇને ૪૦ સં ૧૩૧૬ માં મારી નાંખ્યો ને પછી પોતે
ગાદી પર બેઠો

કાકુર.

ઈ. સં ૧૩૧૬ થી તે ઈ. સં ૧૩૧૭ સુધી ૧ વર્ષ
અક્ષાઉદ્દીનને મારીને પોતે ગાદી પર બેઠો બેરતાંજ અ-
લ્લાઉદ્દીનના બે મોટા દિકરાની આખો ફોડી નાંખી અને
તેજ કુંવર મુબારક હતો તેને મારી નાંખવાને મારા માક-
પ્યા પણ મુબારકે તેમને સમજાવવાથી તેઓએ ઉલટો
કાકુરને મારી નાંખ્યો ને પછી મુબારક ગાદી પર બેઠો.

મુબારક.

૪૦ સં. ૧૩૧૭ થી તે ૪૦ સં. ૧૩૨૧ સુધી ૪ વર્ષ.
અલાહાબાદના દિકરા મુબારક કાદુરની પછી ગાદી પર
બેઠો તેણે ગાદીએ ખરતાંજ પોતાના નાના ભાઈની આંખો
ફેડી નાંખી તેના આપે ગુલમ કરીને લોકો પાસેથી જે
જમીન લેઈ લીધી હતી તે તેણે તેના માલીકને પાછી સોં-
પી એણે ગુજરાત જતું ને દાક્ષણના રાજા હરપાળને હ-
રાબ્યો પણ પછીથી તે નદારા માંજ શોખમાં પડ્યો તેથી
તેના રાજ્યમાં ઘણું બગવા થવા લાગ્યા તેણે રાજ્યનો બધો
કારભાર ખુશરૂમાં કરીને એક દેડ હતો તેને સોંપ્યો હતો
તે ખુશરૂએ તેને મારી નાંખ્યાને પોતે ગાદી પર બેઠો.

ખુશરૂ.

૪૦ સં. ૧૩૨૧ થી તે ૪૦ સં. ૧૩૨૧ સુધી ૫ માસ.
મુબારકને મારીને ખુશરૂ ગાદી પર બેઠો તેણે ગાદીએ બેસતાંજ
કેટલાક અમીરોને મારી નાંખ્યા ને કેટલાક નાશી ગયા તેમ-
ની જગાએ પોતાની જતનાઓને આપી નાશી ગયેલા
અમીરોને પોતાની પાસે ખેલાવવાનો તેણે વિચાર કર્યો પણ
ગાજખાં તથાજાં કરીને પંખળનો સુખો હતો તેણે એનું
કંઈ નહીં માનતાં એની સાથે લડાઈ કરી તેમાં ખુશરૂખાં
હાર્યો ને માર્યો ગયો ત્યારપછી ઘાજખાં ઉરફે આસુદ્દીન ગા-
દી પર બેઠો તે ખીલજ વંશનો અંત આવ્યો.

ગયાસુદ્દીન.

૪૦ સં. ૧૩૨૧ થી તે ૪૦ સં. ૧૩૨૫ સુધી ૪ વર્ષ
ગાજખાં ગયાસુદ્દીન નામ ધારણ કરી ગાદી પર બેઠો એ
આઠશાહ શરૂ કરીને નિતી વાન હતો તેણે પોતાના રાજ્યમાં

થી સમજી ગડચડ મટાડી તેથી મુગસ લોકો કોઈ વખત
એના રાજ્ય ઉપર હુમલો કરવા પામ્યાજ નહીં તેનો દીકરો
મદમદ તથાજ વરંગુજ થી પાછો આવતો હતો તે વખતે
બાદશાહ ૪૦ સં ૧૩૨૪માં અંગાણાપ્રાંતનો અઢોબસ્ત કર-
વાને જતો હતો રસ્તામાં બાપ દિકરો એકઠાં થયા ને જે
દેરામાં હત્યા તે દેરા ભાંગી પડ્યો ગ્યાસુદ્દીન તથા તેની
સાથેનો તેનો બીજો દિકરો અને જણ ચગદાઈને મરણ
પામ્યા એણે દિલ્લી પાસે એક કિલ્લો બાંધાવ્યો હતો તેને
તથાજબાબાદ કહેછે તેની પછી તેનો દીકરો મદમદ તથાજ-
બ ગાદી પર બેઠો.

મદમદ તથાજબ

૪૦ સં ૧૩૨૫ થી તે ૪૦ સં ૧૩૫૧ સુધી ૨૬ વર્ષ
ગ્યાસુદ્દીન પછી તેનો દિકરો મદમદ ગાદીપરબેઠો એ નિર્દ-
ય તથા બેવકુફ હતો.

૧ તેણે મુર્ખાઈથી પર મુલક પર ચઢાઈ કરવાના મનસુબા
કર્તા ધરાન હતવાનો વિચાર પાર પડ્યો નહીં ને ચીન હત
બા મોકલેલી ફોજ રસ્તામાંજ મરી ગઈ

૨ એણે રૂપાને બદલે તાંબા નાણું ચલાવ્યું તેથી તેની રૈય-
તની ખરાબી થઈ કેમકે માલ બદલ રૂપા નાણું આપવું
પડતું ને ત્રાંબા નાણું મળતું

૩ દિલ્લીથી ગાદી ફેરવી લોકોને બે વાર દોડતાબાદ વશ
વાનું કહ્યું તેથી રસ્તામાં ઘણાંજ માણસ મરી ગયાં.

૪ પોતાનો એક દાંત પડી ગયો હતો તેના પર ઠાકમાઠ
થી સુંદર કબર ચણાવી.

- ૫ તેણે ખેડુતો પર કરનાંખ્યા.
 ૬ મોટા પરગણા ઉપર ઘેરો ધાલવા સીપાઇઓને માફલી ત્રાસ વરતાવ્યો.
 ૭ કનોજના લોકોને પૈસાની લાલચથી મારી નાંખ્યા.
 ૮ માળવામાં તેનો ભત્રીજો ત્યાંનો સુબો હતો તેની તેણે જીવતાં ચામડી ઉતરાવી નાંખી.
 ૯ મલ્લેક બહેરામ પંજાબમાં બલવો ઉઠાવ્યો તેને પકડીને મારી નાંખ્યો. .
 ૧૦ તેના રાજ્યમાં ધણા બલવા ઉઠ્યા એક જગ્યાએ બલવો શમાવવા બંધ કે બીજી જગ્યાએ બલવો ઉઠે જ્યારે આવી રીતે થવા લાગ્યું ત્યારે તેણે પ્રથમ ગુજરાતમાં બંદોબસ્ત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો ગુજરાતના બલવાખોર રાજાઓ સિંધમાં ઠઠા ગામમાં બરાયા હતા તેમને જીતવાને ઠઠે જતો હતો તેવામાં રસ્તામાં મરણ પામ્યો તેણે દવાખાનાંને ધર્મશાળાઓ સ્થાપી હતી અને વિદ્વાનને આશરો આપતો હતો તેની પછી તેનો ભત્રીજો શીરોજીદીન ગાદી પર બેઠો.

શીરોજીદીન.

૪૦ સં ૧૩૫૧ થી તે ૪૦ સં ૧૩૮૮ સુધી ૩૭ વર્ષ. આ બાદશાહ તેના અગાઉ જેટલા મુસલમાન બાદશાહો થયા તેના કરતાં મેષ્ટ હતો ને અદલદનસારી ને દયાવંત હતો તેણે લોકોના સુખને સારૂ ૩૦ પાઠશાળાઓ ૧૦૦ ધર્મશાળાઓ ૧૦૦ દવાખાનાં ને ૧૦૦ હુમામખાનાં એટલે નાહાવાની જગાઓ બંધાવી હતી.

૨ નાક ઠાન કાપવાનો જંગલી રીવાજ કાઢી નાંખ્યો.

૩ ભોકોને માથેથી કર લેવાયાં.

૪ સરકારમાં વેરો બરવાને મુકકર આંકડો ઠેરાવ્યો હતો.
૫ જમના નદીના મૂળ પાસે કરનાલ તથા હાંશીની પેલી તરફથી એક નેહર ખોદાવી તેમાં જમના નદી વાળી લીધી તે નેહરને હાલ અંગરેજ સરકારે સુધારી ખેતીના કામમાં આવે એવી કરી છે તે ૩૭ વર્ષ રાજ્ય કરી ૯૦ વર્ષની જમ્મરે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો ભાઈ નાસરુદ્દીન ગાદી પર બેઠો.

નાસરુદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૩૮૮ થી તે ઈ. સ. ૧૩૮૮ સુધી ૯ માસ આ બાદશાહ નબતો હતો તેનામાં રાજ્ય ચલાવવાનો દમ ન હોવાથી તેના પિત્રાઈ ભાઈઓએ તેને ગાદી પરથી હટાડી મૂક્યો તેની પછી શીરોજીનીનના છોકરાનો છોકરો ગ્યાસુદ્દીન ગાદી પર બેઠો.

ગ્યાસુદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૩૮૮ થી તે ઈ. સ. ૧૩૮૯ સુધી ૧ વર્ષ નાસરુદ્દીનની પછી શીરોજીનીનના છોકરાનો છોકરો ગ્યાસુદ્દીન ગાદી પર બેઠો તેના બે પિત્રાઈ ભાઈઓની મદદથી તેને ગાદી મળી હતી આખરે તે પિત્રાઈ ભાઈઓની સાથે તેને અણબનાવ થયો તેથી તેના પિત્રાઈ ભાઈઓએ તેને ગાદી પરથી હટાડી મૂક્યો તે મારી નાંખાવ્યો તેની પછી શીરોજીનીનનો અણબકર નામ ખીજે પૈત્ર હતો તેને ગાદી પર બેસાડ્યો.

અબુબકર.

ઈ. સ. ૧૩૮૯ થી તે ઇ. સ. ૧૩૯૦ સુધી ૧ વર્ષ
આસુદીન શીરોજીદીનના છોકરાનો છોકરો અબુબકર ગાદી
એ બેઠો એટલામાં તેના કાકા નાસરુદીને આવી તેને ગાદી
પરથી ઊઠાડી મુક્યો ને પોતે ગાદી પર બેઠો.

નાસરુદીન.

ઇ. સ. ૧૩૯૦ થી તે ઇ. સ. ૧૩૯૪ સુધી ૪ વર્ષ
અબુબકર નજી તેનો કાકો નાસરુદીન ગાદી ઉપર બેઠો
તે બેવ કુદ હતો તેથી તેની રેયત તેને બદી નહી તે આ
૨ વર્ષ રાજ્ય કરી ઇ. સ. ૧૩૯૪ માં મરાઠા પામ્યો
તેની પછી તેનો દીકરો મહમદ ગાદી પર બેઠો.

મહમદ.

ઇ. સ. ૧૩૯૪ થી તે ઇ. સ. ૧૪૧૨ સુધી ૧૮ વર્ષ
નાસરુદીન પછી તેનો દીકરો મહમદ ગાદી પર બેઠો તે
બાળક હતો તેથી તેનો સરદાર મુજદરખાં એનાથી શ્વત
ત્ર થઇ ગુજરાતમાં રાજ્ય કરવા લાગ્યો માળવા અને
ખાનપુરમાં બંડ ઊઠ્યાં અને તેના વજીરે જીવાન પુરમાં
રાજ્ય સ્થાપ્યું.

ઈ. સ. ૧૩૯૮ માં તૈમુર લિંગ નામનો એક ધાગલ
સરદાર તાતાર દેશથી એક જખરી ફાજ લેઈને હિંદુસ્તા
ન ઉપર ચઢી આવ્યો મહમદ ગુજરાતમાં નાઠો તૈમુરલીંગ
દિલ્લી ગયો રસ્તામાંના બધા સેફરો બાળી નાંખ્યા ને દિ

હા શેહર હતીને બિજડ કયું તેણે દિલ્હીના લોકોને નુકશાન નહીં કરવા બદલ અમલ વચન આપ્યું હતુ પણ તેની ફાજો તેનુ કયું નહીં માનતાહુટ ચલાવી ઘણા માણસોને મારી નાંખ્યા તથા કેટલાક ઘરો પણ આગીં મૂક્યા પદર વર્ષની ઉમ્મર વાળા કેદીઓને મારી નાંખ્યા એવો અનર્થ કરી ઘણું દ્રવ્ય લેઈ તાતાર દેશ પાછો ગયો ત્યાર પછી મહમદ ગુજરાતમાં પાછો આવ્યો પછી ઈ. સ. ૧૪૧૨ સુધી તેણે રાજ્ય કર્યું એની પછી દોલતખાન નામના માણસે રાજ્ય કર્યું એટલામાં તેને પંજાબના સુબા ખીજરખાન ગાદી ઉપરથી હટાડી મૂક્યો એ રીતે તગલખ વંશનો અંત આવ્યો.

સર્ધયદવંસ.

ઈ. સ. ૧૪૧૪ થી ઈ. સ. ૧૪૫૦ સુધી ૩૬ વર્ષ.

ખીજરખાન.

ઈ. સ. ૧૪૧૪ થી તે ઈ. સ. ૧૪૨૧ સુધી ૭ વર્ષ એ પંજાબમાં રાજ્ય કરતો હતો તે તે તૈમુરલિંગનો પ્રતિનીધી હતો ને રાજ્ય કારભાર પણ તેનાજ નામથી કરતો હતો દિલ્હી સિવાય ઘણાં ખીજો પ્રાંત તેના કબજામાં નહોતો થોડાં વખતમાં પંજાબ પ્રાંત પોતાના હાથમાં હતો તે પણ તેણે ખાપો તેની પછી મુખારક ગાદી ઉપર બેઠો.

મુખારક.

ઈ. સ. ૧૪૨૧ થી તે ઈ. સ. ૧૪૩૫ સુધી ૨૪ વર્ષ તેણે રોહીલ ખંડ ઉપર સ્વારી કરી હતી પંજાબના ગઝકર ભોધાએ તેને બહુ પજવ્યો હતો તેના એક હિંદુ વજીરે

તેને ઇ. સ. ૧૪૩૫માં મારી નાંખ્યો તેની પછી ખીજ-
રખાનનો પૌત્ર સૈયદ મહમદ ગાદી પર બેઠો.

સૈયદ મહમદ.

ઈ. સ. ૧૪૩૫ થી તે સ. ઇ. ૧૪૪૫ સુધી ૧૦ વર્ષ
એ ખીજરખાનનો પૌત્ર હતો તેણે પોતાનો ખજાનો ખાલી
કરવા માંડ્યો જુવાનપુરને માળવાના સરદારોએ તેના પ્રાંત
જીતી લીધા ઉમરાવોએ સામા થઈ તેના વજરને મારી
નાખ્યા પછીથી તેણે સારી રીતે રાજ્ય ચલાવ્યું પણ થો-
ડા વખતમાં તે એશ આરામમાં પડી ગયો તેની પછી
અલ્લાઉદ્દીન ગાદી પર બેઠો.

અલ્લાઉદ્દીન.

ઈ. સ. ૧૪૪૫ થી તે ઇ. સ. ૧૪૫૦ સુધી ૫ વર્ષ
આ રાજના વખતમાં રાજ્યની હદ છેક દિલ્લી લગભગ આવી
રહી હતી તેણે બહોલોલખાં લોદીને રાજપાટ સોંપી દીધું તે
પોતે ત્યાંથી ૭૦ ગાઉ ઉપર જુદાજુદા નામે ગામમાં રાજ્ય
ગાદી કરી ત્યાં રહ્યો તે રીતે સૈયદ વંશનો છેડો આવ્યો.

લોદીવંશ

ઈ. સ. ૧૪૫૦ થી તે ઇ. સ. ૧૫૨૬ સુધી ૭૬ વર્ષ

બહોલોલખાંન.

ઈ. સ. ૧૪૫૦ થી તે ઇ. સ. ૧૪૮૮ સુધી ૩૮ વર્ષ
તે બહોલોલખાં રાજા હતો એણે જુવાન પુરના રાજા સાથે
૨૬ વર્ષ લડાઈ કરી જુવાનપુર દિલ્લી સાથે બેળગી દીધું.

એના વખતમાં રાજ્યની હદ પૂર્વમાં કાશી દક્ષિણમાં બુ-
દેશખંડ અને ઉત્તરમાં હિમાલય સુધી હતી તે ઇ. સ. ૧૪૮૮ માં મરણ પામ્યો એને પાંચ દિકરા હતા તે લઢી
મરણે એવી ધાર્મીથી ઉમરાઓએ તેના છોકરાના છોકરા-
ને ગાદીએ બેસાડવા માંડ્યો પણ રાણીએ તેના કુંવર સિ-
દ્ધરને ગાદીએ બેસાડ્યો ઇ. સ. ૧૪૮૮

સીકંદર.

ઇ. સ. ૧૪૮૮ થી તે ઇ. સ. ૧૫૧૭ સુધી ૨૯ વર્ષ
તે ડાહ્યો તથા અદ્વત્ત ઇનસારી હતો અને તે વિદ્વાનોને આ-
શરો આપતો ઇ. સ. ૧૪૯૧માં તેણે બહાર પ્રાંત જીતી
લીધો ઇ. સ. ૧૫૦૩માં પોતાની રાજધાની આગ્રામાં
કરી હિંદુ ધર્મનો તેને તિરસ્કાર હતો તેથી તેમનાં દેહરાં
તોડી મસીદો બંધાવી હતી તે આગ્રામાં ઇ. સ. ૧૫૧૬
માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દિકરો હમ્માહીમ
ગાદી પર બેઠો.

હમ્માહીમ-

ઇ. સ. ૧૫૧૭ થી તે ઇ. સ. ૧૫૨૬ સુધી ૯ વર્ષ.
તે અહંકારી તથા જંગલી હતો તેણે પોતાના સધળા બાઇઓ
ને કેદ કર્યા હતા પછી એક બાઇ તેની સામે થયો તેને
તેણે મારી નાખ્યો તેના રાજ્યમાં ઘણા ખંડ થવા લા-
ગ્યાં પંજાબનો સુમે દોલતખાં પણ ફરી ગયો તેણે કાબુ
લઈ તૈમુરના વંશના છઠા પુરુષ બાબરને બોલાવ્યો તે
ણે પાનીપત આગળ ઇ. સ. ૧૫૨૬ માં તેની સાથે બ

ઝાઈ કરી ઈશ્વાહીમને માયો ને પોતે ગાદીએ બેઠો એ રી
તે લોદી વંશની સમાપ્તી થઈ,

મોગલવંશ

ઈ. સ. ૧૫૨૬ થી તે ઇ. સ. ૧૮૧૭ સુધી ૩૩૧ વર્ષ

બાબર.

ઈ. સ. ૧૫૨૬ થી તે ઇ. સ. ૧૫૩૦ સુધી ૪ વર્ષ.
તૈમુરના વંશનો છેલ્લો પુરુષ બાબર ઇ. સ. ૧૪૮૨માં
જનમ્યો હતો. તે ઘણો બાહાદુર, ચાલાક, મહતાવડો અને
સ્વભાવે આનંદી તથા હંડો હતો. પોતાની રાજધાની કા
બુલમાં વખતે વખત ખૂંડ થવા લાગ્યાં તેથી કંટાળીને તેણે
હિંદુસ્તાન છોડવાનો વીચાર કર્યો તેટલામાં પંજાબના સુબા
હોલતખાંએ બોલાવવાથી તેણે આવીને દિલ્લીપતી ઇ
શ્વાહીમને પાત્રીયત આગળ ઇ. સ. ૧૫૨૬ માં હરાવી
ને તેને મોયો ને પોતે ગાદીપર બેઠો. મેવાડ અજમેર
માળવાના કેટલાક ભાગમાં શંગ નામ રજપુત રાજા રા
જ્ય કરતો હતો તે બાબર સાથે લડવાને તૈયાર થયો. મેવા
તનો રાજા હસનખાં સંગતે મળી ગયો ઇ. સ. ૧૫૨૭
માં તેમને શીકરી આગળ હરાબ્યા હસનખાંને મોયો ગયો ને
શી ગયો આ લડાઈમાં બાબરને બહુ કષ્ટ વેઠવું પડ્યું હ
તુ એ વખતે તેણે દારૂ પીવાની બાધા લીધી અંદેરી
ના રાજા મેદની રાયને ઇ. સ. ૧૫૨૮ માં હરાવીને
અંદેરી લેઈ લીધું,

અયોધ્યા અને આહાર પ્રાંત તેણે જીતી લીધાં એક વખત તેનો કુંવર હુમાયુ માંદો પડ્યો ત્યારે પોતાનું બાકી રહેલું આયુષ્ય પોતાના કુંવરને આપવું એવો વિચાર કરી તેના ખાટલાની પાછળ ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને પ્રમેશ્વરની પ્રાર્થના કરી ઇશ્વરી બનાવથી તેનો કુંવર હુમાયુ સાજો થયો અને વહેમને લીધે તથા ઘડપણને લીધે તે માંદો પડ્યો ચાર વર્ષ દિલીની ગાદીએ રાજ કરી પોતાની રાજધાની આગ્રામાં મરણ પામ્યો તેને કુલનો ધણોજ શોખ હતો તેથી તેને કામુક્ષમાં નદી કિનારે કુલવાડીમાં દાટ્યો તેને મુસાફરીનો ધણો શોખ હતો તેની પછી તેનો કુંવર હુમાયુ ગાદીપતી થયો.

હુમાયુ.

ઈ. સ. ૧૫૩૦ થી તે ઈ. સ. ૧૫૫૬ સુધી ૨૬ વર્ષ. બાબરને ચાર છોકરા હતા ૧ હુમાયુ, ૨ કામરાન ૩ હીદાલ ૪ મીરજી અસ્કરી તેમાં બાબર પછી હુમાયુ ગાદીએ બેઠો ગુજરાતના બાદશાહ બાહાદુર શાહને ઈ. સ. ૧૫૩૫ માં તેણે મદેસર આગળ હરાવ્યો પણ તેણે આ પાનેરનો કુંગરી કીલ્લો જીતી લીધો એવામાં તેના મુલક પર શુરકુળના અફગાન સરદાર શેરખાં એ ચુનાર ગઢમાં રહેતો હતો એણે બલ્લવો ઉઠાવીને બંગાળાને બાહાર પ્રાંત જીતી લીધાં હુમાયુએ જઈ તેનું ચુનારગઢ લેઈ લીધું પછી હુમાયુ અને સીરખાં વચ્ચે ઈ. સ. ૧૫૩૯ માં બકસર આગળ અને- ઈ. સ. ૧૫૪૦ માં કનોજ આગળ લઢાઈ થઈ બંને લઢાઈમાં હુમાયુની હાર થઈ તેથી તે રાજ્ય છો

હી હિંદમાં નાડો પ્રથમ લાહોર ગયો નેત્યાંથી ઉમર કોટ
માં આવ્યો અહીં તેની રાણી હમીદાએ ઇ. સ. ૧૫૪૨
માં અકબર નામના પુત્રનો જન્મ આપ્યો તેને કાબુલમાં
પોતાના બાઈ કામરાન પાસે મુકીને તે ધરાન ગયો ત્યાં
ના બાદશાહ તમસ્ચે તેનીપાશે સુન્ની પંથ છોડાવી પોતાનો
શીયા પંથ પળાવ્યો અને ચૌદ હજાર સ્વારની મદદ આ
પી ગયેલું રાજ્ય જીતવા મોકલ્યો વજીર બહેરામખાં તેને
આવી મળ્યો ઇ. સ. ૧૫૪૭માં કાબુલ અને ગીજની-
માં પોતાના બાઇઓ રાજ્ય કરતા હતા તેમને જીતી લી-
ધા તેનો બાઇ કામરાન તેની સામે યયો હતો તેને પક-
ડીને આંધળો કર્યો પછીથી ઇ. સ. ૧૫૫૫માં તે દિલ્હીને
બાદશાહ થયો અને ઇ. સ. ૧૫૫૬માં પોતાના રંગ
મહેશના ઝરખામાંથી ઉત્તરતાં આરસ પાદાણુની સીડિ-
પરથી તેનો પગ લપસી ગયો તેથી હુકે પડીને મરણ પામ્યો.

શેરખાં (શીરશાહ)

ઈ. સ. ૧૫૪૦ થી તે ઇ. સ. ૧૫૪૫ સુધી ૫ વર્ષ.

કુમાયુ કનોજની લડાઇમાં ઇ. સ. ૧૫૪૦ માં હાર્યો ત્યારથી
શીરશાહ દિલ્હીને બાદશાહ થયો એ ધણો શાણો અને પ
રાક્ષી હતો માળવામાં રાયશેનના કિલ્લાના ભોટાને
અમય વચન આપી તેમને તેણે મારી નાંખ્યા મારવાડના
રાજા માલદેવ ઉપર હુમલો કરી તેની ફાજને પોતાની
તરફેણમાં લાવવા વિચાર કર્યો પણ અંતે તેમાં તેને પાછું
હાથ પડ્યું પછી મેવાડના રાજા ઉપર હુમલો કરી કિલ્લો

જરને ધેરો પામ્યો એટલામાં દારૂખાનું રાજગવાધી તેનું
સરીર દાઝ્યું ને તે મરણ પામ્યો બંગાળથી સિંધુ નદી
મધી રસ્તો બંધાવી ત્યાં ઠેકાણે ઠેકાણે ધર્મશાળાઓ તથા
કુશાઓ કરાવી રસ્તા ઉપર છાયાને સાર જાડો રોપાવ્યાં
તેની પછી તેનો દિકરો સિલીમશાહ ગાદીએ બેઠો.

સિલીમશાહ.

ઈ સં. ૧૫૪૫ થી તે ઇ. સં. ૧૫૫૩ સુધી ૮ વર્ષ
ઈ. સં. ૧૫૪૫માં શીરશાહ પછી તેનો દિકરો સિલીમશા-
હ ગાદીએ બેઠો તેણે રાજ્યની આબાદી જળવી દિલ્લીમાં
એક મહેલ બંધાવ્યો તેને સિલીમગઢ કહેછે તેની પછી
તેના દિકરાને મારીને તેનો ભાઈ મહમદ આદિલી ગાદીએ બેઠો.

આદિલશાહ

ઈ. સં. ૧૫૫૩ થી તે ઇ. સં. ૧૫૫૬ સુધી ૩ વર્ષ
તે બેવકુફ અને ધાતકી હતો નિંમ કુળના માણસો ઉપર
મંદુરખાની રાખી તેમને બક્ષીશો આપી પોતાનો ખજાનો
ખાલી કર્યો ખજાનો ખાલી થતાં અમીરોની જગીરો જપ્ત
કરવા લાગ્યો તેથી એક અમીરે યુનારગઢ લેઈ લીધું ખી-
ન્ને દિલ્લી તથા આમ્રા લીધાં અને ત્રીજો પંજાબ પ્રાંત
દખાવી પડ્યો બંગાળા અને માળવામાં તોફાન ઉઠ્યું
એટલામાં હુમાયુએ આવી ઇ. સં. ૧૫૫૫માં દિલ્લી જી-
તી લીધી અને પોતે ગાદી ઉપર બેઠો ને ગાદી પર બેઠા
પછી થોડા વખતમાં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો
કુવર અકબર ગાદી ઉપર બેઠો.

અકબર.

૪૦ સં ૧૫૫૬ થી તે ૪૦ સં ૧૬૦૫ સુધી ૪૯ વર્ષે.
 હુમાયુ પછી તેનો કુવર અકબર ગાઠીએ બેઠો તે ૪૦ સં
 ૧૫૪૨ માં જન્મ્યો હતો. બેહરામખાં નામ તેનો એક સર-
 હાર હતો તેણે સુરતાન આદિલીના વજીર હેમુને પાનીપ-
 તના મેદાનમાં ૪૦ સં ૧૫૫૬ માં હરાવ્યો. બેહરામખાં
 નિરદય અને અક્રાંતરી હતો. તેણે બાદશાહનું જે અમીરો
 ઉપર હેત હતું તે અમીરોને મારી નાંખ્યા એથી અકબર-
 ને ખોડું લાગ્યું ને દિલ્લી જઈ પોતાના નામની દુવાઈ
 ફરવી બેહરામ મકકે જવા સાર નિકળ્યો તેને તેના કાંઈ
 પઠાણ દુસ્મને મારી નાંખ્યો ૪૦ સં ૧૫૬૦.

અકબરના વખતમાં નીચેની બાબતો.

જાણવાનેગછે.

- ૧ તેણે હિંદુઓની પ્રીતી મળવી.
- ૨ હિંદુ મુસલમાનને એક સરખા ગણ્યા.
- ૩ જયપુરના રાજાની દિકરીને પોતે પરણ્યો ને જોધપુરના
 રાજાની કુંવરી વેરે પોતાના પુત્રને પરણાવ્યો.
- ૪ જયપુરના રાજાના કુવરને પંજાબનો સુબો બનાવ્યો ને
 માનશીલને માટી જગા આપી.
- ૫ ટોડરમલ કરીને એક હિંદુ હતો તેને વસુલાત ખાતા-
 માં રાખ્યો.
- ૬ ફોજમાં ધણીખરા હિંદુઓ રાખ્યા.
- ૭ હિંદુઓ ઉપરનો જજમા વેરો માફ કર્યો.
- ૮ હિંદુ ધર્મને ઉત્તેજન આપ્યું.

સ્વતંત્ર મુસલમાની રાજ્ય હતી લીધાં

ને સ્વતંત્ર થઇ ગએલા મુસલમાની સુળાઓને વશ કર્યા.

૧ ઇ. સ. ૧૫૭૨ માં માળવા હત્યો.

૨ ઇ. સ. ૧૫૭૩ માં ગુજરાતના રાજા ત્રીજા મુજ્જરના હત્યો. મલ્લુ નડી હોવાથી તેના સરદારોએ ગરબડ મચાવી હતી મુજ્જરના વજીર એદમાનખાંના કહેવાથી અકબરે ત્યાં જઇ બંદોબસ્ત કર્યો ને ગરબડ કરનાર મુલતાન મીરખાને મારી નાંખી ગુજરાત હતી લીધું.

૩ ઇ. સ. ૧૫૭૬ માં બંગાળના સરદાર દાઉદને અકબરના વજીર ટોડરમલે હરાવ્યો છેવટે ઇ. સ. ૧૫૮૨ માં તે હતી લીધું.

૪ ઇ. સ. ૧૫૮૨ માં માનસિંહનામના વજીરે ઓડીયા પ્રાંત હત્યો.

૫ ઇ. સ. ૧૫૮૨ માં સિંધ અને કાશ્મીર હતી લીધાં.

૬ ઇ. સ. ૧૫૮૪ માં કંદહાર હતી લીધું.

(૩) તેણે મુસલમાની લોકોને વશ કર્યા.

પંજાબની વાલ્ય કોણ ના અફગાન લોકો ને હતવાસાર તેણે ઇ. સ. ૧૫૮૬ માં પોતાના દુદબાઇ જેનખાંને અને તેની સાથે ખીરખલ ને મોકલ્યો જેનખાં તથા ખીરખલને કુસંપ હતો ખીરખલને અફગાન લોકોએ ઘેરી લઇ મારી નાંખ્યો ને જેનખાંનાશી ગયો. પછી અકબરે ટોડરમલને માનસિંહનામના સરદારને મોકલ્યા તેમણે અફગાન લોકોને વશ કર્યા રાશનીઆ પંથનો આગેવાન જલાલને ઇ. સ. ૧૬૦૦ માં આયોપલુ તે લોકો પૂરે પુરા તાબે થયાનહી પછીથી તેણે સિંધદેશ હતી લીધો ને ઇ. સ. ૧૫૮૩ માં કંદહાર બીત્યું.

(૪) તેણે હક્કીબજાર ફેવારી કરી.

હક્કીબજારમાં અહમદનગરની ગાદી ખાટે ચાર જણ રાવો કરતા હતા. તેમાંના એક જણ અકબરના મદદ માગી સામા પક્ષવાળા તરફથી ચાંદખીબી લડવા તૈયાર થઈ ચાંદખીબી પક્ષીજ બાંદાદુરીથી લડી પણ તેટલામાં તેના ઠોકા દુશ્મને તેને મારી નાંખી ઇ. સ. ૧૫૯૫ માં અહમદનગર તામે હતું.

ખાનદેશના રાજાએ અકબરને મદદ કરી હતી પણ થોડા દિવસમાં તેની સાથે અબુબક્રનાવ થવાથી તેનું રાજ્ય છત્તી મેઈ પોતાના ઠીકરા ઠાનીયાલને ત્યાંનો મુખો બનાવ્યો.

(૫) હિંદમાં જમા બાંધીની રીત બાંધી.

- ૧ બધી જમીન એક સરખા માપથી મપાવવી.
- ૨ દર વિષે કેટલો પાક થાયછે તે નક્કી કરી જીવજાંથી ત્રીજો ભાગ સરકારમાં ભરવો એમ નક્કી કરાવ્યું.
- ૩ ખેડુતની મરજી રૂપીઆ નહીં આપતાં હાથા આપવાની હોમતો તે મુજબ પણ લેવા કરાવ ક્યો.
- ૪ આ રીતો તેના વજીર ટોડરમશે બાંધી હતી.

(૬) અકબરના પ્રધાન.

- ૧ ટોડરમશે એણે જમાબાંધીની રીત બાંધી.
- ૨ અબુબક્રનાવ એણે આપને અકબરી (અકબરના હાથવાળું પુસ્તક) નામનું પુસ્તક બનાવ્યું એ વશુલાત ખાતાનો જીપરી હતો.
- ૩ ફિજ એણે માફાભારત રામાયણ વગેરેનો તરજુમા

દારથીમાં ક્યો.

૪ માનસિંહ એણે પંજળને ઓઢીયા છતી લીધાં હતાં.

૫ જગવાન સિંહ એ પંજળનો મુખેદાર હતો.

૬ ખીરબાજ એ મુસદ્દા ભોકાને વશ કરવા ગયો હતો તે મરણ પામ્યો તે ખારો કથી હતો.

૭ જનખાં મુસદ્દા ભોકાને વશ કરવા ગયો હતો.

(૭) અકબરના સુધારા.

૧ તેણે રાજ્યનો બંદોબસ્ત સારો રાખી પોતાની રૈયત ને સુખી કરી.

૨ બાળલખ બંધ કરી પુનરલમની છુટ આપી.

૩ સતી થવાનો ચાલ બંધ કર્યો.

૪ રૈયતને હરકોઈ ધર્મ પાળવાની છુટ આપી.

૫ હિંદુઓને જિંદા દરગતની જગો આપી.

૬ વિદ્વાનોને આશરો આપતો.

૭ જમાબંધીની રીત બાંધી ખેડુતને સુખી કર્યા.

૮ જજીયા વેરો માફ કર્યો ને જત્રાણ પાસેથી લેવાતો કર માફ કર્યો.

(૮) અકબરનું મરાજ

તે બધીવાતે સુખી હતો પણ તેના પુત્ર દુખદાયક હતા તેને લણ કુંવર હતા ૧ સિલીમ, ૨ મુરાદ ૩ દાનીયાલ તેમાં મુરાદ નાની ઊંમરમાં મરણ પામ્યો દાનીયાલ પણ દાર પીવાના વ્યસનથી મરણ પામ્યો હતો સિલીમ દારડીઓ હતો તેથી અકબરને ધણીજ દીકર રાખ

વી પડતી તે ઇ. સ. ૧૬૦૫ માં મરણ પામ્યો ને તેને આત્મામાં દાટ્યો તેની ઉપજ દરવરસે લીશ કરોડરૂપી આની હતી તેના પછી તેનો કુંવર સિલીમ ગાદીપર બેઠો.

સીલીમ (જહાંગીર)

ઈ. સ. ૧૬૦૫ થી તે ઇ. સ. ૧૬૨૭ શુધી ૨૨ વર્ષ સીલીમ જહાંગીર એટલે દુનીયા જીતનાર નામ ધારણ કરી રાજ્યાસને બેઠો આરંભમાં તેણે સારી રીતે રાજ્ય ચલાવ્યું તેના કુંવર ખુશરુએ બંડ ઉઠાવ્યું તેને પકડી જહાંગીરે કેદ કર્યો પોતે દારૂડીઓ હતો પણ ખીજાને દારૂ પીવાની તેણે મના કરી તેણે નુરજહાં નામે એક ઈરાની ઓસ્ત સાથે લગ્ન કર્યું.

નુરજહાં-- એનો બાપ ઈરાનથી આવ્યો હતો તેણે કંદહારમાં અંતપાણીની અડચણ પડવાથી નુરજહાંને મારી નાંખવા માંડી એટલામાં એક વેપારી તેને તથા તેની માને દિલ્લી લેઈ ગયો, નુરજહાં માઠી થતી ગઈ તેમ તેમ તેનું સ્વરૂપ ખીલતું ગયું તે અકબરના જનાન ખાનામાં જતી આવતી થઈ જહાંગીરની નજરે પડતાં જહાંગીરને તેની સાથે લગ્ન કરવાનો વિચાર થયો આ વાત અકબરે જાણી એટલે તેણે શીરઅફગાન નામના એક ઈરાની સાથે નુરજહાંને પરણાવી અકબરના મરણ પછી તે અફગાનને મારી નાંખી જહાંગીર પરણ્યો તેના બાપને તથા તેના બાઈને મોટી સરદારીઓ આપી મલીકબરે અહમદનગર જીતી લીધું તથા તેણે પોતાના દિકરા શાહજહાંને લશ્કર આપી ઇ. સ. ૧૬૧૬ માં દક્ષિણ જીતવા માકલ્યો મલિક

કંબર અકબરનગર છોડી તામે થયો એમસીકંબરે દક્ષિણમાં જમાખંધીની રીત ખાંધી હતી નુરજહાંએ પોતાની દીકરી જાહંગીરના સૌથી નાના કુંવર શહરીઆરને વેરે પરણાવી હતી નુરજહાંની મરજી શહરીઆરને ગાદી આપવાની હોવાથી વડા શાહજહા શાહજહાંએ ખંડ કર્યું તેને હરાવી શસ્ત્રાહ કરી જહાંગીરના દરબારમાં મોહબતખાં સરદારની પદવી સુધળા કરતાં માટી હતી તેથી નુરજહાંના મનમાં એમ આવ્યું કે મોહબતખાં કોઇ વખત રાન્યનો માલીક થઇ પડશે એમ ધારી તેણે તેના ઉપર ખોટાં તોહોમત મુક્યાં બાદશાહે તેને પોતાની હજીરમાં બોલાવ્યો આવતાંજ તેણે જહાંગીરને કેદ કર્યો નુરજહાં પણ તેની સાથે કેદમાં રહી આખરે બંને જથ્થા કપટ કરીને કેદમાંથી છુંટ્યાં મોહબતખાંએ અને શાહજહાંએ દક્ષિણમાં જઇ ખંડ કર્યું પણ એટલામાં જહાંગીર કાશ્મીરમાં ૪૦ સં ૧૬૨૭ માં મરણ પામ્યો તેના વખતમાં ૪૪લાંડ માંથી ૪૦ સં ૧૬ ૧૪-૧૫ અંગ્રેજી વકીલ સરટામસરો નામે આવ્યો હતો તે વખત દરબારનો ઠાઠ સારો હતો બાદશાહ રત્ન જડીત આશન પર બેસતો ઈનસાફ આપવામાં તે ધણો હુશીઆર હતો સરટામ સરોને શુરતમાં વખાર કરવાની રજા આપી હતી તેના વખતમાં તમાકુ ખાવાનો ચાલ પડ્યો હતો તે અટકાવવાને તેણે કોશીશ કરી હતી બટાટાને મગધ તેના વખતમાં હિંદુસ્તાનમાં દાખલ થયાં એના રાન્યની પેદાશ પચાસ કરોડ રૂપીઆની હતી તેની પછી તેનો કુંવર શાહજહાં ૪૦ સં ૧૬૨૭ માં ગાદીએ બેઠો.

શાહજહાં

૪૦ સં. ૧૬૨૭ થી ૪૦ સં. ૧૬૫૮ સુધી ૩૨ વર્ષ.
તે અસોદખાંને ત્રાહ્યતખાંની મદદથી ગાદીએ બેઠો એણે
ગાદી પર બેઠા પછી પોતાના કુંવરો સિવાય બાબરના
વંશના તમામ શાહજહાંઓને મારી નાંખ્યા માળવાના
સુખા ખાંજહાં લોદીએ બંડ કર્યું તેને હરાવ્યો તથા તેની
મદદે વીજપુર અને ગોવળકુંડાના રાજ્યો હાવાથી તેને ખંડી
આ કર્યા અને શાહમદનગર ખાલશા કર્યું ૪૦ સં. ૧૬૩૭

અલીમદન કરીને એક માણસ સીધા વીધામાં ધણો કા
બેઠા હતા તેના પર શાહજહાંએ મરોરખાની કરીને તેને
સરદારી આપી અને કંદહાર તથા બદખ્શનજીતવાને પોતાના
કુંવરો સાથે મોકલ્યો પણ તેમાં છેવટે તે નાજીજ થયો.

શાહજહાંને ચાર કુંવર હતા તેઓનાનાંમ ૧ દારા ૨
સુર્જ ૩ મુરાદ ૪ ઔરંગઝેબ તે દરેક જુદા જુદા સ્વ
ભાવના હતા ૪૦ સં. ૧૬૫૭ માં શાહજહાં માંદો પડ્યો
ત્યારે દારા તેની પાથે હતો શુખ બંગાળાનો, મુરાદ ગુજ
રાતનો, ઔરંગઝેબ દક્ષિણનો સુબેદાર, એસો પોત પોતાના
મનશુખામાં હતા રાજ્ય લેવા શુખ બંગાળેથી ચઢી આ
વ્યો તેને દારાએ હરાવ્યો પણ મુરાદ અને ઔરંગઝેબે
એકઠા મળી દારાના સરદાર જશવતસિંહને ઊજ્જન આ
મળ હરાવ્યો આગ્રા આગળ દારા સાથે યુધ કર્યું તેમાં
દારા હાર્યો પછી ઔરંગઝેબે મુરાદ તથા દારાને કેદમાં
નાંખી ૪૦ સં. ૧૬૫૮ માં દીક્ષી આવી બાદશાહ ૫૬
બારણુકર્યું તેણે પોતાના બાપ શાહજહાંને પણ કેદમાં

નાંખ્યો ત્યાં તે ૬૦ સં. ૧૬૫૮ માં મુઝો તેણે સાડા
૭ કરોડ રૂપિયા ખરચી મુરાસન કરાવ્યું આગામાં તાજ
મહેલ ને દિલ્લીમાં જુમામશીદ બંધાવી મરતી વખત
ચોવીસ કોડ રૂપિયા રોકડા અને કરોડો રૂપિયાનું જવાહીર
તેના ખર્ચનામાં હતું અને રાજ્યમાં શાંતી ને સુખ હતું.

અહિંસાને બ.

ઈ. સં. ૧૬૫૮ થી તે ૬૦ સં. ૧૭૦૭ સુધી ૪૯ વર્ષ
પોતાના બાપને કંદકરી આલમગીર (જગતજીતનાર) નામ
ધારણ કરી ગાદીએ બેઠો ગાદીએ બેસતાંજે તેણે પોતાના
બાઈ દારાને મારી નાંખાવ્યો સુબને હિંદુસ્તાનમાંથી નશા-
ડ્યો તેથી તે નાશીને બ્રહ્મદેશમાં આરાકાનના રાજની
પાસે ગયો ત્યાં બલવો ઉઠ્યો તેમાં તે કબીલા સહીત મા-
યો ગયો દારાનો દીકરો સુબેમાન ગ્વાલીયરના કિલામાં મર-
ણ પામ્યો એ રીતે તેણે પોતાના બાઈ બત્રીજનું કાસન
કાઢી નાંખ્યું એટલામાં ૬૦ સં. ૧૬૭૬ માં સતનરામી
જતના હિંદુલોકો દિલ્લી પાસેના નારનોલ ગામમાં તેની
સામા થયા તેમને મહામુશીબતે કબજ કયો તે પરથી
બાદશાહને ગુસ્સો ચડ્યો હિંદુઓને સરકારી નોકરીમાં નહી
રાખવાનું તથા અકબરના વખતમાં માફ થયેલો જણ્યા
તેણે હિંદુઓ પાસેથી પાછો લેવાનો ઠરાવ કર્યો

બેંકપુરનો રાજા જરાવંતસિંહ કાચુલનો સંબેદાર હતો તે-
ણે બાદશાહને કહ્યું કે તું ધર્મ વિરોધ માંકર તેથી બાદ-
શાહે તેનું અપમાન કર્યું તે તેનાથી સહન નહીં થવાથી
પોતે આપઘાત કરી મરણ પામ્યો ને તેની રાણી તથા

હેનાં બે બાળકને રજપૂતોએ જોધપુર નસાડી મુક્યાં રજ-
પૂતોએ જજીયાવેરો આપવા ના કહી એટલુંજ નહીં પ-
ણ તેની સામા લડવા તૈયાર થયા ઔરંગજેબ બંગાળા
હક્કિય અને ગુજરાતમાંથી પોતાની ફ્રાજ એકઠી કરી પો-
તાનાનાના શાહજહાં અકબરને સાથે લેઈને લડવા ગયો રજ
પૂત સરદાર ફર્ગાદાસે અકબરને છેતરી પોતાના તરફેણમાં લી
ધો પણ તેની ફ્રાજને ઔરંગજેબે સમજાવીને પોતાની તરફ આ
ણી તો પણ રજપૂતોએ મુસલમાનોને ધણુંજ નુકશાન કીધું.

મુગલાઈ રાજ્યને તોડનાર શીવાજી નામ મરેઠી વીરપુરુષ
તેના વખતમાં ઉત્પન્ન થયો તેણે ઔરંગજેબને બહુ રંજાડયો.
ઈ. સ. ૧૬૮૭ માં બાદશાહે વિજયપુર અને ગોવોળકાંડા જીતી
લીધાં મરેઠાઓને જીતવાને વીરા વર્ષ સુધી મથ્યો પણ તે
નું કાંઈ વળ્યું નહીં આ બધા દુખથી તથા પોતાના પુત્રો
નબળા પડી રાજ્ય ખોશે એવી ચિંતાથી ઈ. સ. ૧૭૦૭
માં ૮૯ વર્ષની ઉંમરે અહમદનગરમાં મરણ પામ્યો.

ખુદી દ્રઢતા અને ઉદ્યોગમાં અકબરના જેવો હતો બીજી
બધી વાતે તેનાથી ઉલટો હતો તેના રાજ્યની કુલ ઉપજ
૮૦ કરોડ રૂપિયાની હતી તેની પછી તેનો દીકરો ઘાઘા
જમગાદીએ બેઠો.

મોઆજમ (બહાદુરશાહ.)

ઈ. સ. ૧૭૦૭ થી તે ઈ. સ. ૧૭૧૨ સુધી ૫ વર્ષ.
ઔરંગજેબને ત્રણ કુંવર હતા મોઆજમ, આજમ, ને
હામબખ્શ મોઆજમ આજમને આગ્રા આગળ ને હામ
બખ્શને દેરાબાદમાં મારી નાંખ્યા ને પોતે બહાદુરશાહ

નામ ધારણ કરી ગાદીપર બેઠો.

એ વખતે શીખ લોકો વધારે જોરપર હતા મૂસલમાનો સાથે તે વખતે વખત લડતા હતા તેઓ શુરા હતા તેમણે લાહોર અને દિલ્લી સુધીનો બધો મુલક ઉજડ કર્યો તેથી બાહાદુરશાહે તેમને ડુંગરોમાં નશાડી મૂક્યા એટલામાં તે ઈ. સ. ૧૭૧૨ માં મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો દિકરો જહાંદારશાહ ગાદીપર બેઠો.

જહાંદારશાહ.

ઈ. સ. ૧૭૧૨ થી તે ઈ. સ. ૧૭૧૩ સુધી ૧ વર્ષ બાહાદુરશાહને ચાર દિકરા હતા તેમાં જહાંદારશાહ પોતાના વજીર જુવરીકરખાંની મદદથી પોતાના બાઈ ભત્રીજાઓને મારીને ગાદીપર બેઠો તેની કતલમાંથી તેને ભત્રીજો ફરોખશીર બચ્યો હતો તેણે બહારના સુબેદાર સૈયદ હુસૈનઅલીને અને અલ્લામાદના સુબેદાર સૈયદ અબ્દુલ્લાની મદદથી આગ્રા આગળ જહાંદારશાહ અને તેના વજીર જુવરીકરખાંને મારીને પોતે ગાદીપર બેઠો,

ફરોકશીર.

ઈ. સ. ૧૭૧૩ થી તે ઈ. સ. ૧૭૧૯ સુધી ૬ વર્ષ તે સૈયદ હુસૈનઅલી તથા સૈયદ અબ્દુલ્લાની મદદથી ગાદી પર બેઠો તેણે પોતાના એક સરદારને શીખ લોકો ઉપર ચઢાઈ કરવા મોકલ્યો તે સરદારે જઈ શીખના સરદાર બંદુને પકડીને ધગધગતી શાણુશીએ તેનું માંસ તોડાવી મારી નાંખાવ્યો દક્ષિણમાં મરેઠા જોરપર આવ્યા

હતા તેમને જીતવા સૈયદ હુસેન ગયો શાહુ રાજાએ તે
ની સાથે દોસ્તી કરી જે કરાર કર્યો તે ફરોખશીરે
મંજૂર કર્યો નહીં અને અબદુલ્લાને પોતાના રાજ્યમાંથી
ઠાકવા મનમુખો કર્યો તે વાતની જાણ થતાં તે બંને બા
ધ્યોએ દીક્ષી આગળ તેને મારી નાંખ્યો ફરોખશીરને મં
દવાડ થયો હતો તે હેમીલ્ટન નામના એક અંગ્રેજ વેદેતે
ને મટાડ્યો હતો તે ઉપરથી તેને બંગાળામાં ૩૭ તાલુકા
ની જમીનદારી તથા માલના હાંશલની મારીની સજા
આપી હતી તેનો પછા એક નાગી ઉમરના શાહાજાને
ગાદીએ બેસાડી તેનું નામ મહમદ શાહ પાડ્યું.

મહમદશાહ*

૪૦ સં. ૧૭૧૯ થી તે ૪૦ સં. ૧૭૪૮ સુધી ૨૯ વર્ષ
એના વખતમાં એનો સરદાર નીગમુલમુલ્ક બસવો
કરી દક્ષિણમાં જતો રહ્યો તેણે હૈદરાબાદમાં ગાદી સ્થાપી
તેને જીતવા સાર સૈયદ હુસેન દક્ષિણમાં જતો હતો તેવામાં
તેના સીપાઇઓએ તેનો ઘાત કર્યો અને અબદુલ્લાને મહમ
દશાહે દિલ્લી આગળ હરાવ્યો એ પ્રમાણે સૈયદોનું જે
૨ નરમ પડ્યું.

૪૦ સં. ૧૭૩૯ માં નાદિરશાહ નામે ધરાનનો રાજા મોઢી
ફાજલખાને હિંદુસ્તાન ઉપર ચડી આવ્યો મહમદશાહ
તેના સામ્રા થયો તેમાં તે હાર્યો અને પોતે તાબે થવાનું
કહેણુ મોકલ્યું નાદિરશાહ દિલ્લીમાં પેઠા બીજો દિવસે
એવી ખોટી ખુમ ચાલી કે નાદિરશાહ મુવો તેથી દિલ્લી
ના લોકોએ ધણા ધરાનીઓને હતલ કર્યો તે ખખર સાં-

જાગી નાદિરશાહે દિલ્હીના લોકોને મારી નાંખવાનો પોતાની ફાજને હુકમ કર્યો. ૫મી અર્ધા દિવસ સુધી કતલ ચલાવી ત્રીસ હજાર માણસોને મારી નાંખ્યા દિલ્હીના પાદશાહનો તમામ ખજાનો અને મૌરાસન લેઇ ગયો મહમદશાહ પાછો આવ્યો એટલામાં ૬૦ સં ૧૭૪૭ માં ૫ઠાણુ સૈનિકના સરદાર અહમદશાહની હિંદુસ્તાનની દોલતની વાત સાંભળીને ચડી આવ્યો તેને મહમદશાહના દિકરા. અહમદશાહે હરાવીને કાઢી મુક્યો એવામાં મહમદશાહ મરણ પામ્યો અને તેની ૫મી તેનો દિકરો અહમદશાહ ગાદી ઉપર બેઠો.

અહમદશાહ.

૬૦ સં ૧૭૪૮ થી તે ૬૦ સં ૧૭૫૪ સુધી ૬ વર્ષ એના વખતમાં અહમદશાહશાહની બીજી વાર ચઢી આવ્યો તેને પંજાબ પ્રાંત આપી પાછો કાઢ્યો દિલ્હીના કારનારીઓમાં કુસંપ હોવાથી તેના સરદારો માંહે માંહે લડાઇ કરતા હતા તેમાંનો એક સરદાર ગાજીઉદ્દીન કરીને નિજ-મુક્ત મુલકનો પોત હતો તેણે હોલકરને મદદે બોલાવીને પાદશાહને આંધળો કરી મારી નાંખ્યો ને તેની જગાએ પાદશાહી કુળમાંના એક જણને ગાદીએ બેસાડ્યો તેનું નામ આલમગીર બીજો એવું પાડ્યું.

આલમગીર.

૭૦ સં ૧૭૫૪ થી તે ૭૦ સં ૧૭૫૯ સુધી ૫ વર્ષ માજીઉદ્દીન નામના સરદારે એને ગાદી અપાવી એ સરદાર અલીમાની દગાબાજ અને દુષ્ટ હતો તેને પંજાબમાં

અહમદુરાનીએ જે સૂખો મૂક્યો હતો તેને કેદ કર્યો તેથી દિલ્લી ત્રીજીવાર ઇ. સ. ૧૭૫૬ માં ચઢી આવ્યો દિલ્લી-માં લુટ ચલાવી મથુરાનું પવિત્ર ધામ લૂટ્યું અને પુન-રીઓને મારી નાંખ્યા પછી તેની ફાજમાં રોગ ચાલવાથી ઇ. સ. ૧૭૫૭ માં તે પાછો ગયો અહમદશાહે દિલ્લીમાં એક સૂખો મૂક્યો હતો તેને કાઢી મૂક્યો અને મરેઠાઓ એ પંજાબમાંથી દુરાનીને કાઢી મૂકી પંજાબ પ્રાંત કબ્જે કર્યો તેથી ચોથીવાર અહમદશાહઅબ્દલ્લી ઇ. સ. ૧૭૫૯ માં આજ્યો એ વેળા ગાજીઉદ્દીને આલમગીરને મારી નાંખ્યો અને તેની જગ્યાએ શાહઆલમને ગાદીએ બેસાડ્યો.

શાહઆલમ.

ઈ. સ. ૧૭૫૯ થી તે ઇ. સ. ૧૮૦૬ સુધી ૪૭ વર્ષ એના વખતમાં મરેઠાનું જોર વધી પડ્યું તેણે દિલ્લી બેઠ્ઠ લીધું અને મસીદો તથા કબરો તોડી નાંખી મરેઠાનો સરદાર સદાશીવ બાઉ હતો તે અબીમાની અને મૂર્ખ હતો તેના ઉપર અબ્દલ્લી. ઇ. સ. ૧૭૬૧ માં પાંચમી વખત ચઢી આવ્યો પછી પાનીપતના મેદાનમાં યુદ્ધ થયું તેમાં મરેઠા સરદાર વિશ્વાસરાવ રણુમાં પડ્યો અને મરેઠાનાં ઘણાં માણસ માર્યાં ગયાં અને અહમદશાહ અબ્દલ્લી પણ પાછો પોતાના દેશ ગયો તે પાછો ફરીને આવ્યોજ નહીં શાહઆલમ પછી અકબર અને મહમદ બહાદુરશાહ નામના પાદશાહ થયા તેમાં મહમદ બહાદુરશાહ ઇ. સ. ૧૮૫૭ ના બલવામાં અંગ્રેજો સામે થયો હતો તેને પકડીને રંગુનમાં કેદ કર્યો તે ત્યાં ઇ. સ. ૧૮૬૨ માં મ.

રણુ પામ્યો એ રીતે મુગલ વંશનો અંત આવ્યો.
મુગલ અને ઇરાની લોકો પહેલાં હિંદુસ્તાન ઉપર હુમલો
કરવા આવતા હતા તે બંધ પડી ગયા અને તેને બદલે
દક્ષિણ હિંદુસ્તાનના બંદરોમાંથી મહા સમુદ્રને રસ્તે થ
હને અંગ્રેજ લોક આવવા લાગ્યા જે રાજ્યથી હાલ આ
પણે સુખમાં દીન નીર્ગમન કરીએ છીએ.

મરાઠા રાજ્યની ઉત્પત્તિ*

અક્ષાઉદીન ખુનીએ માહારાષ્ટ્ર જીત્યો ત્યારેથી તે દેશ મુ
સલમાની રાજ્યના સંબંધમાં આવ્યો અને જ્યારે ત્યાં મ
રેહી રાજ્ય થયું ત્યારે મુલકી કારભારમાં ખાલજોને દા
બલ કર્યા તેમાં એકતું નામ ભોંસલે હતું તેનું ધામ દો
લતાબાદની પાસે વેતોરકેઈસોરા હતું અહીંનો દેશ મુખ
માલોજી નામ હતો અહમદ નગરના દરબારમાં બદલ વં
શનો બદલરાય સરદાર હતો તેના આશ્રયથી માલોજી ના
ચક થયો બદલરાયની દીકરી જીજાબાઈ વેરે માલોજીના દી
કરા શાહાજીનાં લગ્ન થયા અને તે લગ્નથી ઇ. સ. ૧૬૨૭
માં શીવાજીનો જન્મ થયો અહમદનગર તુટ્યા પછી શાહા
જીએ વીજપુરની નોકરી બગવી આ વખતે તેને બે
જહાંગીરો હતી તેમાં એક સાતારાની દક્ષિણે હતી તેમાં
૨૨ ગામ હતાં બાજી તંબવરમાં હતી.

શીવાજી.

ઈ. સ. ૧૬૬૪ થી તે ઇ. સ. ૧૬૮૦ સુધી ૧૬ વર્ષ.
તે સાતારાની દક્ષિણે પહેલી જાગીરમાં પેતાની મા પા-

સે રહેતો દાદાજી કોંડદેવ નામે બાહ્યણને તેનું રક્ષણ કરવા સાર રાખ્યો હતો શીવાજીએ હિંદુ રાજ્ય સ્થાપવા વિચાર કર્યો વિજયપુરના તાબાના કીલ્લા જીતી લેવા લાગ્યો વિજયપુરના બાદશાહે તેના બાપ શાહજીને કેદ કર્યો શીવાજીએ શાહજીની મદદ લેધને પોતાના બાપને છોડાવ્યો ઇ. સ. ૧૬૫૬માં વિજયપુરના રાજાએ અફઝલખાંન નામ ના સરદારને મોકલી શીવાજીને મારવાનો પ્રયત્ન કર્યો શીવાજી દગો કરી ઉલટો પ્રતાપગઢના કુંગરી કિલ્લામાં અફઝલખાંનને કેદ કર્યો ઇ. સ. ૧૬૫૯માં મારી નાખ્યો પછી તેણે વિજયપુરનો સલ્લાહ કરી ઔરંગઝેબના મામા શાહીસતખાંનને પુનામાં કતલ કર્યો ઇ. સ. ૧૬૬૨ પછી ઇ. સ. ૧૬૬૩ માં તેણે સુરત લૂટ્યું ઇ. સ. ૧૬૬૪માં તેનો બાપ મરણ પામવાથી તે ગાદી ઉપર બેઠો.

ઔરંગઝેબે તેને પકડવા સાર જયપુરના રાજા જયશીંહ તથા દીલીરખાંનને મોકલ્યા શીવાજી તેને સ્વાધીન થયો ને ઉલટો વીજયપુરને ગોવળકોંડા જીતવામાં મદદ કરી તેથી ઔરંગઝેબે તેને માન પત્ર મોકલી દીધી પધારવા ફરમાવ્યું ઇ. સ. ૧૬૬૬ માં શીવાજી પોતાના વડા કુંવર સંભાજીને લેધને દીલ્લી ગયો ઔરંગઝેબે તેને કેદમાં નાખ્યો ત્યાંથી નાસી પોતે દક્ષિણમાં આવ્યો ઇ. સ. ૧૬૭૦ માં તેણે પાંછું સુરત લૂટ્યું ઇ. સ. ૧૬૭૪ માં તેણે ફરી રાંજ્યાબીષેક કરાવીને પોતાની તૂળા સોનાથી ફરી અને બારે શરપાવ વહેવ્યો તથા દાન કર્યું ત્યાર પછી તંજાવર જઈ રાજ્યની પેદાશનો અર્ધો ભાગ લીધો પછી તે ઇ. સ. ૧૬૮૦ માં તે મરણ પામ્યો તેની પછી તેનો

પુત્ર સંભાળ ગાદી પર બેઠો.

શંભાળ.

ઈ. સ. ૧૬૮૦ થી તે ઈ. સ. ૧૬૮૯ સુધી ૯ વર્ષ
એ ધણોજ વ્યશતી હતો કલુસા નાંમે કનોજીયા બ્રાહ્મણ
સાથે તેને દોસ્તી થઈ હતી એક દીવસ જાને જાણ નિ-
સો કરી પોતાની બારીમાં બેસુદ્ધ બનેલા તેવામાં તેને
ઔરંગઝેબના એક અમલદારે તેને પકડી લીધા પછી
ઔરંગઝેબે તેને કહ્યું કે તું મુસલમાન થાજ તો તું જયે
શંભાળએ તેનું અપમાન કર્યું તે તેનાથી નહીં સહન થ
પાથી તેની આંખોપર ડામ દેવાથી તથા જીભ કાપી નાંખી
તેનું તથા તેના વાલા કલુશાનું માથુ કાપી નાંખ્યું અને
તેની વીંધવા રાણીને તથા તેના કુંવર સાહુને પકડી દીલ્લી
લેઈ ગયા ઈ. સ. ૧૬૮૯ માં મરણ પામ્યો. એની
પછી તેનો દીકરો રાજરામ ગાદીએ બેઠો.

રાજરામ*

ઈ. સ. ૧૬૮૯ થી તે ઈ. સ. ૧૭૦૦ સુધી ૧૧ વર્ષ
એના બાપ શાહુરાજને જ્યારે ઔરંગઝેબ પકડી લેઈ ગ
યો ત્યારે રાજરામ જીજના ડુંગરી કાલામાં બરાઈ પેઠો
સંતાળ ગોંડપદે અને દાનાજી જલદવ નામના બે મરેઈ સર
દાર હતા તેમણે મુસલમાનોને તે બા પોકરાવી ઔરંગઝે
બે તેમને નરમ પાડવાનો નિશ્ચય કર્યો જીજના કિલ્લામાં
રાજરામ સંતાળ પેઠો હતો તે ઉપર ઘેરો ધાલવા ઔરં
ગઝેબે પોતાના દિકરા કામઅખરાને મોકલ્યો પણ સંતા-
જી અને દાનાજી એ જાને જાણ રાજરામની મદદે જઈ

પ્રહોંચ્યા અને મુસલમાનોને હરાવ્યા કેટલાકને કતલ કર્યા તેથી ડીમખખસે તેની શાયે શલ્લાહ કરી એ ખખર શાંભળી ખ્યારંગજેખ ચઢ્યો ને તેના સરદાર જુલશીકરે જીજીનો કાલ્લો તાખે કર્યો રાખરાખ નાશી ગયો સાતારા વગેરે ધણા શહેર તેણે લીધાં એટલામાં ચોરાસાની માસમ ખેસવા થી તેના શીપાર્ઝઓ હેરાન થઈ હીમત હારી ગયા ને મ રેહાઓએ મોગલોના લેઇ લીધેલા કીલ્લા કબજ કર્યા રાખ રાખ ઈં સં ૧૭૦૦ માં મરણ પામ્યો.

શીવાજીખીનો*

ઈં સં ૧૭૦૦ થી તે ઈં સં ૧૭૦૮ સુધી ૮ વર્ષ તે નાનો હોવાથી રાખ્ય કારભાર તેની મા તારાખાઇ ચલાવતી હતી ખ્યારંગજેખન મુવા પછી તેના દિકરા અમજીમ શાહુ રાખને છોડી મૂક્યો તેથી તે શીવાજી પાસે પોતાનું રાખ્ય મેળવવા આવ્યો અને ઈં સં ૧૭૦૮ માં બાલાજી વિશ્વ નાથની મદદથી સાતારાની ગાદી પર બેઠો ને શીવાજી ખીજે તથા તેની મા તારા બાઇ કોલ્હાપુરમાં રાખ્ય કશ્વા લાગ્યા એ રીતે મરેડી રાખ્યની સાતારા અને કોલ્હા પુર એવી બે શાખા પાડી

શાહુ.

ઈં સં ૧૭૦૮ થી તે ઈં સં ૧૭૪૮ સુધી ૪૦ વર્ષ બાલાજી વિશ્વનાથની મદદથી તેને ગાદી મળી માટે બાલાજીને તેણે ઈં સં ૧૭૧૪ માં પેશવાઇ મળી બાલાજી ઘણો ડાહ્યો હતો પ્રથમ તે તલાટું કરતો પણ પોતાની ખુદ્દિ તથા ઉદ્યોગ વડે આ માટી પદવી પામ્યો હતો સૈયદ હસન

સાથે થયેલી સદ્લાહ તેણે દિલ્લી જઈ મહમદશાહ પાદશાહ સાથે મંજુર કરાવી બાલાજી ઈ. સ. ૧૭૨૦ માં મરણ પામ્યો. તેની જગા તેના દિકરા બાજીરાવને આપી તેણે માળવા તથા ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ કરી ત્યાંના હાકમા પાસેથી ચોથ લીધી દામાજી ગાયકવાડ નામે તેનો ઉપ શેનાપતી હતો ને ખંડેરાવ દાભાડે નામનો એક સરદાર હતો. ખંડેરાવ ગુજરાતમાં રહેતો અશોકજીહાંએ હૈદરાબાદમાં પોતાનો અમલ બેસાડી ખંડેરાવ સાથે દોસ્તી કરી તેથી બાજીરાવે ખંડેરાવને મારી તેની જગા તેના છોકરા પ્રાંબકરાવને આપીને દામાજીના ભાઈ જંદોજીના પુત્ર પીલાજી ગાયકવાડને તેનો રક્ષક ઠરાવ્યો. મહારાવ હોલકરને રાણોજી સિંધીઆ પણ તેના પક્ષમાં હતા તેણે માળવા જીતી લીધું.

ઈ. સ. ૧૭૩૦ માં ગુજરાતના બાદશાહી સૂબાએ ચોથ ન આપતાં પીલાજી ગાયકવાડને મારી નાંખ્યો તેથી બાજીરાવે તે સૂબાને કાઢી મૂકી જમના નદી ઉપરનું ઝાંસી શહેર લેઈ લીધું. માળવા અને ચંબલ નદીના દક્ષિણના દેરા પર મરેહાનો દાવો કમ્બલકરાવતા બાજીરાવ દિલ્લી ગયો દિલ્લી બાદશાહ અને અશોકજીહાં મળી ગયા અશોકજીહાં અને બાજીરાવની જોખાળ આગળ લડાઈ થઈ તેમાં બાજીરાવે અશોકજીહાંને હરાવ્યો. નર્મદાથી ચંબલ નદી સુધીનો તમામ મુલક મરેહાજીને આપવાનું કમ્બલ કરાવ્યું ને બાદશાહ પાસે પણ પોતાનો પસંદ પડતા કરાર કરાવી લીધા ફીરંગી પાસેથી વસાઈ અને સાદી જીતી લીધાં વાહાણુ લુંટનારા ચાંચીયા લોકો સાથે તેણે લડાઈ કરી પણ તેઓ જીતાયા નહીં. ઈ. સ. ૧૭૪૦ માં તે મરણ પામ્યો તેને ત્રણ દિકરા હતા.

૧ બાલાજી ૨ રાધાબા ને ૩ સમસેર બાહાદુર બાજીરાવની જંગો બાલાજીને મળી રાધાજીભોંસલાને દામાજી આપકવાડ એ બે બાલાજીના સંતુ હતા રાધાજીએ અંગાળા ઉપર હુમલો કર્યો મહમદશાહે બાલાજીની મદદ માગી તે પરથી તેણે રાધાજીને અંગાળેથી કાઢી મૂક્યો એટલામાં ઈ. સ. ૧૭૪૯ માં શાહુરાજા મરાઠા પામ્યો તેની પછી રાજા રામના દીકરાનો દીકરો રામરાજા ગાદી પર બેઠો.

રામરાજા.

ઈ. સ. ૧૭૪૮ થી તે ઈ. સ. ૧૭૭૭ સુધી ૨૯ વર્ષ એના વખતમાં પેશ્વાની સત્તા તોડવાનો મરેદાઓએ પ્રયત્ન કર્યો પણ બાલાજી પેશ્વાએ શાહુરાજાના વખતનો લેખ અર્તાવ્યો કે શીવાજીનો વંશ ગાદી પર બેશે ને પેશ્વા કારભાર કરે તારા બાઈએ રામરાજાને કેદ કરાવ્યો પણ બાલાજીએ છોડાવ્યો તારાબાઈ અસોફનના પુત્ર અલાખત જંગને મળી જઈ સૂક્ષ્મતજંગ બાલાજી સામે લડવા આવ્યો પણ તેની ફેાજમાં બલયો ઉઠવાથી તે ચાલ્યો ગયો એટલામાં રામ રાજા મરાઠા પામ્યો એણે શાહુ નામ કુંવરને દત્તક કરી ગાદીનો વારસો કર્યો એનો અમલ ઈ. સ. ૧૮૧૮ સુધી ચાલ્યો તેને અંગ્રેજો દરાવી તેના દીકરા પ્રતાપસિંહને ગાદી આપી પણ ઈ. સ. ૧૮૩૯ માં તેના ઉપર શ્રીતુરનું વહેમ આવવાથી તેના ભાઈ આપાશાહે બને ગાદી આપી તે ઈ. સ. ૧૮૪૮ માં મરાઠા પામ્યો ત્યાર પછી તે રાજા અંગ્રેજો બાલશા કર્યું તેના દત્તક પુત્ર રામરામ ભોંસલેને ૫૦ હજાર રૂપિયાનું પેનસન બાંધી આપ્યું એ પ્રમાણે શીવાજીની પહેલી શાખા નાશ પામી અ

તે બીજી ગામ્મા કોમ્પાપુરમાં અંગ્રેજ સરકારના આશ્રય નીચે રાખ્ય કરેછે.

બાલાજીબીજી*

ઈ. સ. ૧૭૪૦ થી તે ઇ. સ. ૧૭૬૧ સુધી ૨૧ વખ
એના વખતમાં ઇ. સ. ૧૭૫૮ માં બાલાજી પેશ્વાના બાઈ
રાધોબાઈએ પંતબાઈપર સ્વારી કરી તે એ પ્રાંત પોતાના કબ
જામાં લીધો અને દુરાની લોકોને કાઢી મૂક્યા હિંદુસ્તાન ઉપર
ચઢી આવ્યો મરેઠા સરદાર શદાશીવભાઈ હતો તે ધણો અ
ભીમાનીને મૂખિ હતો પેશ્વાનો પુત્ર વીશ્વાસરાવ ભરતપૂર.
નો બઠરાજ સુરજમલ અને ગોવીંદરાવ તેની મદદમાં
હતા મરેઠા અને અહમદદુરાની વચ્ચે પાનીપત આ-
ગળ લડાઈ થઈ સદાશીવભાઈ પાસે ૭૦ હજાર સ્વાર-
૧૫ હજાર પાયદળ અને ૨૦૦ તોપો તથા બીજા કેટલાક
પરચુરણ માણસ મળી ત્રણ લાખ માણસ હતા અહમદ
દુરાનીની ફોજમાં પંદરણ અને ઈરાની મળી ૪૦ હજાર
માણસ ૩૮ હજાર દેશી પાયદળ તે ૧૩ હજાર ઘોડે
સ્વાર અને ૩૦ તોપો હતી પછી લડાઈ થઈ અહમદશા
હતી એક ટુકડીએ ગોવીંદરાવ તથા તેના સ્વારોને મારી-
નાંખ્યા તેથી ભાઈ શાહેબને સલાહ કરવાની મરજી થઈ
પણ તેના સરદારોએ સલાહ થવા દીધી નહીં મરેઠાઓ
હરહરહર માહાદેવ કરી અફગાનો ઉપર તુટી પડ્યા તેમાં
વીશ્વાસરાવ ભાઈ મરાયો અને મરેઠાના ૨ લાખ માણસ
મરાયાં એ હારથી બાલાજી પેશ્વા ધણો ખેદ પામી ઇ.
સ. ૧૭૬૧ માં મરણ પામ્યો.

ઝીજની વંશ.

ઈ. સ. ૯૬૨ થી તે ઇ. સ. ૧૧૮૬ સુધી ૨૨૪ વર્ષ.
રાગનુનામ. કપારેગાદીએએદો. કપારેઉઠયો. ષ્ટલાવણરાજ્ય
કર્મુ

અલપગીન ઇ. સ.	૯૬૨	૯૭૭	૧૫
સખક્તગીન	,,	૯૭૭	૨૦
મહુમદ	,,	૯૯૭-	૩૩
મહુમદ ખીજો	,,	૧૦૩૦-	૫ માસ
મસાજીદ	,,	૧૦૩૦-	૧૦
મોદુદ	,,	૧૦૪૦-	૮
અમુલસન	,,	૧૦૪૯-	૨
અમુલસીદ	,,	૧૦૫૧-	૭ માસ
હારેખનદ	,,	૧૦૫૧-	૭
ઈબ્રાહીમ	,,	૧૦૫૮-	૩૧
મસાજીદ ખીજો	,,	૧૦૮૯-	૨૫
અસલાન	,,	૧૧૧૪-	૪
બેહરામ	,,	૧૧૧૮-	૩૪
ખુશરૂ	,,	૧૧૫૨-	૭
ખુશરૂ મલેક	,,	૧૧૫૯-	૨૭

ગોરી વંશ*

ઈ. સ. ૧૧૮૬ થી ઇ. સ. ૧૨૦૬ સુધી ૨૦ વર્ષ.

અબાઉનીન ઇ. સ.	૧૧૮૬	૧૧૯૦	૪
સૈયુદીન	,,	૧૧૯૦-	૧

(૫૬)

ગ્યાસુદીન	„	૧૧૯૧-	૧૨૦૨-	૧૧
શાહમુદીન	„	૧૨૦૨-	૧૨૦૬-	૪

ગુલમ વંશ.

ધં સં ૧૨૬ થી ધં સં ૧૨૮૮ સુધી ૮૨ વર્ષ.

કુતબુદીન ઈં સં	૧૨૦૬-	૧૨૧૦-	૪
આરામ	૧૨૧૦	૧૨૧૧	૧
અદતમસ	„	૧૨૧૧	૧૨૩૬ ૨૫
રકનુદીન	„	૧૨૩૬-	૧૨૩૬- ૭ માસ
રજાબગેમ	„	૧૨૩૬-	૧૨૩૯- ૩
મૌજુદીન	„	૧૨૩૯-	૧૨૪૧- ૨
અલાઉદીન મસાઉદ	૧૨૪૧-	૧૨૪૬-	૫
નાશરુદીન	„	૧૨૪૬-	૧૨૬૬- ૨૦
ગ્યાસુદીનખુલખન	„	૧૨૬૬-	૧૨૮૬- ૨૦
કૈકાશ	„	૧૨૮૬-	૧૨૮૮- ૨

ખિલજી વંશ

ધં સં ૧૨૮૮ થી ઈં સં ૧૩૧૧ સુધી ૩૩ વર્ષ.

ખલાલુદીન ઈં સં	૧૨૮૮-	૧૨૯૫-	૭
અબાઉદીન	„	૧૨૯૫-	૧૩૧૬- ૨૧
કારુર	„	૧૩૧૬-	૧૩૧૭- ૧
મુબારક	„	૧૩૧૭-	૧૩૨૧- ૪
ખુશરુ	„	૧૩૨૧-	૧૩૨૧- ૫ માસ

તથલખ વંશ

ધં સં ૧૩૨૧ થી ઈં સં ૧૪૧૨ ૯૧ વર્ષ

(૫૭)

ગ્યાથુલીન ઇ. સં.	૧૩૧૧-	૧૩૨૫-	૬
મહમુદ ,,	૧૩૨૫-	૧૩૫૧-	૨૬
શીરોબુદીન ,,	૧૩૫૧-	૧૩૮૮-	૩૭
નાસરુદીન* ,,	૧૩૮૮-	૧૩૮૮-	૯ માસ
ગ્યાસુદીન ,,	૧૩૮૮	૧૩૮૯-	૧
અબુબકર ,,	૧૩૮૯	૧૩૯૦-	૧
નાસરુદીન ,,	૧૩૯૦	૧૩૯૪-	૪
મહમુદ ,,	૧૩૯૪	૧૪૧૨=	૧૮
દોલતખાં ,,	૧૪૧૨	૧૪૧૪-	૨

સયદવંશ

ઇ. સં. ૧૪૧૪ થી ઇ. સં. ૧૪૫૦- ૩૬ વર્ષ.			
ખીજરખાં ઇ. સં. ૧૪૧૪	૧૪૨૧-	૭	
મુબારક ,,	૧૪૨૧-	૧૪૩૫-	૧૪
મહમુદ ,,	૧૪૩૫-	૧૪૪૫-	૧૦
અલાબીદીન ,,	૧૪૪૫-	૧૪૫૦=	૫

લોહીવંશ

ઇ. સં. ૧૪૫૦ થી ઇ. સં. ૧૫૨૬- ૭૬ વર્ષ.			
ખહીલોલખાં ઇ. સં. ૧૪૫૦-	૧૪૮૮-	૩૮	
સિદ્દર ,,	૧૪૮૮-	૧૫૧૭-	૨૯
ખખાહીમ ,,	૧૫૧૭-	૧૫૨૬-	૯

મોઝલવંશ

ઇ. સં. ૧૫૨૬ થી ૧૮૫૭- ૩૩૧ વર્ષ.			
ખાખર ઇ. સં. ૧૫૨૬	૧૫૩૦-	૪	

(૫૮)

કુખાયુ	૧૫૩૦	૧૫૫૬	૨૬
અકબર	૧૫૫૬	૧૬૦૫	૪૯
જહાંગીર	૧૬૦૫	૧૬૨૭	૨૨
શાહજહાં	૧૬૨૭	૧૬૫૮	૩૧
ઝોર મન્ગેમ	૧૬૫૮	૧૭૦૭	૪૯
બાહાદુરશાહ	૧૭૦૭	૧૭૧૨	૫
જહાંગીરશાહ	૧૭૧૨	૧૭૧૩	૧
ફરોખશીર	૧૭૧૩	૧૭૧૯	૬
મહમદશાહ	૧૭૧૯	૧૭૪૮	૨૯
અહમદશાહ	૧૭૪૮	૧૭૫૪	૬
આલમગીર	૧૭૫૪	૧૭૫૯	૫
શાહઆલમ	૧૭૫૯	૧૮૦૬	૪૭
અકબર બીજો	૧૮૦૬	૧૮૩૭	૩૧
મહમદબાહાદુરશાહ	૧૮૩૭	૧૮૫૭	૨૦

સુરવંશ.

જન સં ૧૫૪૦ થી ૧૫૫૬-૧૬ વર્ષ			
શેરખાં (શિરશા)	૧૫૪૦	૧૫૪૫	૫
સિલીમશાહ	૧૫૪૫	૧૫૫૩	૮
આદિલશાહ	૧૫૫૩	૧૫૫૬	૩

મરેઠાવંશ.

જન સં ૧૬૬૪ થી ૧૮૪૮ ૧૮૪ વર્ષ			
સિવાજી	૧૬૬૪	૧૬૮૦	૧૬
સંભાજી	૧૬૮૦	૧૬૮૯	૯

(૫૯)

રાવરામ	૧૬૮૯	૧૭૦૦	૧૧
શિવાજી (બીજો)	૧૭૦૦	૧૭૦૮	૮
શાહ	૧૭૦૮	૧૭૪૮	૪૦
રામરાજી	૧૭૪૮	૧૭૭૭	૨૯
શાહુ (બીજો)	૧૭૭૭	૧૮૧૮	૪૧
બાલાસાહેબ	૧૮૧૮	૧૮૪૦	૨૨
આપાસાહેબ	૧૮૪૦	૧૮૪૮	૮

પૈશ્વ.

કાં સં ૧૭૧૪ = થી ૧૮૧૮ - ૧૦૪

બાલાજીવિશ્વનાથ	૧૭૧૪	૧૭૨૦	૬
બાજીરાવ ૧ લો	૧૭૨૦	૧૭૪૦	૨૦
બાલાજીબીજો	૧૭૪૦	૧૭૬૧	૨૧
માધવરાવ	૧૭૬૧	૧૭૭૨	૨૧
નારણરાવ	૧૭૭૨	૧૭૭૩	૧
અચાંત માધવરાવ	૧૭૭૪	૧૭૮૫	૨૧
બાજીરાવ બીજો	૧૭૮૫	૧૮૧૮	૨૩.

